

3

ז י"ט [ע"ט] בעיל
 ונשטעט:
 ז (ר') [ז] [ע"ט]:
 ז' [ע"ט]:
 ח' [ע"ט] בשמעתא
 דבורת:
 י"ט [ע"ט]: רש"י קט
 י"ה קט"ז ד"ה פלטיה
 י"ה ונחלית:
 זס זת, א; רמז"ס
 י, א; עור עמוד
 ו:
 י"ט עירובין (ו, ה) [ז]
 ז' רש"י ו"ה ר"ה:

בקיעת גדיים לא הוי מחמיו רשות היחיד אלא על גביו (מוספות
 שבת דף י"ט ע"ג ד"ה זרק), עיין מה שכתבתי סימן קצ"ו [פ"ק ז]:
 ב חורים. ואפילו הס למטה מעשרה. ומה שכתבו המוספות [שס
 ז, ב ד"ה והלכה] למטה מעשרה שייך לרשות הרבים "היינו לפי
 הסלקא דעמא, כן נראה לי, דלא
 כעולת שבת [פ"ק ד]: ג עד דרביע.
 ואס נעץ קנה ברשות היחיד, על
 גביו הוי רשות היחיד: ד אפילו
 ב"י. וכלי שאין גבוה עשרה העומד
 ברשות הרבים אין לו דין כרמלית
 אלא הוי כמו רשות הרבים, דאין
 כרמלית בכלים (רש"י בשבת דף ח'
 ע"א ד"ה פתח מקו, עיין סימן ש"ה
 סעיף א' ס"ק ו מה שכתבתי). אבל
 בכלי המחובר לקרקע הוי כרמלית
 (מוספות דף י"א ע"ג ד"ה אלא):
 הרחובות. לרבים שעובדים מעיר
 לעיר הוי רשות הרבים:

יונים לרמ"א
 (א) הגהות אשרי
 פרק קמא דשבת
 [ג] [נחלית]
 בין דף ג"א [ז] [ע"ט]
 ד"ה מה:
 סעיף ב:
 י"י [עמוד ה ד"ה חור]
 ז' [ערב"א] [עבודת]
 ז' ש' נחמיה שער ג
 הלכה כן והמגיד [שם]
 י, י':

ז

(א) וכן חרין עמוק עשרה ורחב ארבעה על ארבעה
 (ב) וכן תל גבוהה עשרה ורחב ארבעה על ארבעה:
 הגה (א) [ז] [ע"ט] אומרים דענין כאלו ארבעה על ארבעה הן
 ואלכסון וכמו שיבאר לקמן סימן ש"ט י":
 ג בתלמי המקיפים רשות היחיד (ג) על גביהם רשות היחיד אינם רחבים
 ארבעה:
 ד (ב) חורים שבכחלי רשות היחיד = שכלפי רשות היחיד:
 הגה (א) [ז] [ע"ט] ואס הם כלפי מוך ואינם עובדים כלפי פנים:
 סימן זה סעיף י"ג:
 ה אידר רשות היחיד הוא רשות היחיד ג עד (א) לרביע:
 ו (ד) ד (ז) [ז] [ע"ט] אפילו כלי כגון תיבה [ז] או מגדל [ז] או כוורת אם יש לרבע
 בו ארבעה על ארבעה והוא גבוה עשרה הוי רשות היחיד:
 (ה) רחובות ושוקים [א] הרחבים שש עשרה אמה י' [ז] ואינם מקורים [ז] ואין

דרך לחם למהריק"ש
 סוף סוף ב [ורחב ארבעה על ארבעה]. ולא בני שיעור אלכסון לכל רוח כי אס ארבעה אורך וארבעה רוח, לדוקא רשות הרבים יכול לצבור כמו שילך הארבע
 אמות וממילא יולא שיעור אלכסון לכל רוח, ועיין סימן ש"ט [ע"ט]. הנה המקום עגול, לרין שיהיה בו כדי לרבע ארבעה על ארבעה, ואס לאו אף על פי שיש
 בו שמשורר יתר מזה אינו רשות היחיד, וכן הדין בשאר הממונות:

שערי תשובה

שמה (ה) רחובות. עיין באר היטב. ועיין שו"ת בית אפרים [א"ח] סימן
 כ"ו וכ"ז בעירות שדרכיה מפולשים עובדים מחוץ העיר והוא דרך
 המלך, ויש בוה שני ענינים, האחד שעובר באמצע העיר ומשני צידי הדרך יש
 סיכות מחיצות כזה [ז], או שהדרך במפולש בסוף הרחוב כזה [ז]. ומסקנא
 דמלתא שאפילו כפי הדרך השני אין להחמיר לדון דין רשות הרבים לאסור
 חיקון צורת הפתח ולהצריך דלתו, שהוא דבר שאי אפשר לעשותו אס לא
 מטעם המלך וגדוליו. והמחמיר יחמיר לעצמו ולא לאחרים. ועיין בשו"ת
 מהרי"ט צהלון סימן ג"א על ענין כזה בעיד הקודש צפת תוב"ב, וכתב
 שהגדולים לא פסקו בהיתר הטלטול, ועל זה

ביאור הגר"א

[ג] וכן הרי"ק. שם: [ד] וכן חל. מתניתין [שם] צ"ט א': [ה] והנה יש אומרים
 דבעינן ברי. כוונתו לפירוש ר"ת בעירובין ג"א א' [תוספות ד' הנה] וזהו שכתב,
 וכמו שיבאר בו, ששם [שם] קיימא לן כפירוש ר"ת. אבל אין ראיה משם,
 דהא הרשב"א [שם יב, יח] סבירא ליה שם כוונתו, וכאן [שם יח, א] אן סבירא
 ליה כוונתו, ועיין סעיף ו' אם יש בו ב'. וכן הרא"ש דהה שם [פ"ד סימן יז]
 דבריו, וכן הטור לא הוכיר דבריו רק בסימן ש"ט [עמוד יח] ולא הוכיר כאן
 בלתי כחחומין, ועיין סימן ח"ח סעיף א' בהג"ה כל מקום שהנתי ב', אלא דקיימא לן כרש"י שם ד"ה הן כו', ולפי מה שכתבתי שם [סימן ש"ט ס"ק ג"ז] הוא
 כרעת ר"ת ומגיד משנה [שם יב, יח], אבל אין הלכה כן: [ז] [מסעיף ד הנה] ואם הם. למד זה מברכי המגיד משנה בשם הרשב"א פרק י"ד הלכה י'. וזה לשון
 הרשב"א בספר עבודת הקודש י' ב' [בית נחובת שער ג ס"א הלכה ב] ומהו חורי רשות היחיד חור שבכחלים כו', היו בהן חורין פתוחין כלפי חוץ ואין עוברין כלפי
 בו', והביאו ב"י [עמוד ה ד"ה חורין]. אבל הרשב"א לא מיירי אלא למעלה מעשרה ואין החור רחב ארבעה [ז], אפילו הכי הוי רשות היחיד משום חורי רשות
 היחיד, ואפילו לרבנן [שם סוף ז, ב]. דקיימא לן כרב חסדא [שם] דברשות היחיד אין צריך הנחת מקום ארבעה, אבל למטה מעשרה הוי חורי רשות הרבים, כמו
 שכתבו תוספות ז' ב' ד"ה והלכה כו'. ומה שכתב מ"א כאן [פ"ק ב] קשה להולמו. ועוד ראיה דאמרין בעירובין צ"ח ב' ומשתמש בכל כו', ועיין תוספות שם
 ד"ה ומשתמש בכל כו'. ועיין תוספות הנ"ל ד"ה והלכה, והא דלא מוקמינן מתניתין כו' דסתם חורין כן הם. ועיין מה שכתבתי בסוף סימן שני: [ז] [מסעיף א] אפילו
 [בין] תיבה כו'. [שבת] [י"ח] [ז] [א] א' קופתו כו'. [ז] או מגדל. עירובין ל"ד א': [ט] או כוורת אם. שבת ח' א': [ז] [מסעיף ו] איתו רשות הרבים כו'. [שם] ו'
 א', וסימן לארבע רשויות דשם א' ב' ג' ד' [ז] [א] [הרהר]. [שם] צ"ט א': [יג] ואינם. [שם] צ"ט א': [יג] ואין להם. זהו סרטיא [שם ה, א]:

מחצית השקל

לבוד. וכן שיעור הרוחב של מקום הקצר לא הוחרב, משמע אפילו דק
 הרבה. אולם התוספות יריה יש השיגו על פירוש רש"י ז"ל, לפירוש
 רש"י קשה דאם הוא דק הרבה כמו קנה הוי כמו טרסקל ומבטלים
 בקיעת גדיים גוד אחיה, ונראה לר"י דהאי בקצר שלו שלשה היינו שיש
 בעובי הקצר שלשה, דכיון שיש בעובי הקצר שלשה ולמעלה רחב
 ארבעה שייך ביה גוד אחיה, עכ"ל. אם כן לפי התוספות האי ובקצר
 שלשה הוי תנאי דבעינן דוקא שלמטה על כל פנים יהיה רחב

(ג) על גביהם רשות היחיד. פירושו, ואף על גב דאין לחנין
 ארבעה הוויין רשות היחיד, לכיון שהם עושין על ידי היקף שלהם
 אס הקרקע המוקפת רשות היחיד, שהיה כרמלית קודם לזה, קל
 וחומר שהן עומן יהיו רשות היחיד. ועיין מה שכתבתי לפני זה
 [סוף פ"ק ב] מה שקשה מזה:
 (ד) אפילו ב"י. עיין מה שכתבתי
 סימן שני' [פ"ק ד] לענין רקק מים
 ברשות הרבים או ברשות היחיד:

באר היטב
 (ב) חורים. אפילו הס למטה מעשרה, מ"א [פ"ק ב], ע"ש: (ג) דרביע.
 ואס נעץ קנה ברשות היחיד, על גביו הוי רשות היחיד, מ"א [פ"ק ב]:
 (ד) אפילו ב"י. וכלי שאין גבוה עשרה העומד ברשות הרבים אין לו דין
 כרמלית אלא הוי כמו רשות הרבים, דאין כרמלית בכלים, רש"י בשבת דף ח',
 ועיין סימן ש"ה סעיף (ב) [ז]. אבל בכלי המחובר לקרקע הוי כרמלית,
 מוספות דף י"א, [מ"א פ"ק ד]: (ה) רחובות. לרבים שעובדים מעיר לעיר
 הוי רשות הרבים, מ"א [פ"ק ב]:

הגהות רע"א
 (א) וז"ל מה שכתבתי שם [סימן ש"ט ס"ק ג"ז] הוא
 כרעת ר"ת ומגיד משנה [שם יב, יח], אבל אין הלכה כן: [ז] [מסעיף ד הנה] ואם הם. למד זה מברכי המגיד משנה בשם הרשב"א פרק י"ד הלכה י'. וזה לשון
 הרשב"א בספר עבודת הקודש י' ב' [בית נחובת שער ג ס"א הלכה ב] ומהו חורי רשות היחיד חור שבכחלים כו', היו בהן חורין פתוחין כלפי חוץ ואין עוברין כלפי
 בו', והביאו ב"י [עמוד ה ד"ה חורין]. אבל הרשב"א לא מיירי אלא למעלה מעשרה ואין החור רחב ארבעה [ז], אפילו הכי הוי רשות היחיד משום חורי רשות
 היחיד, ואפילו לרבנן [שם סוף ז, ב]. דקיימא לן כרב חסדא [שם] דברשות היחיד אין צריך הנחת מקום ארבעה, אבל למטה מעשרה הוי חורי רשות הרבים, כמו
 שכתבו תוספות ז' ב' ד"ה והלכה כו'. ומה שכתב מ"א כאן [פ"ק ב] קשה להולמו. ועוד ראיה דאמרין בעירובין צ"ח ב' ומשתמש בכל כו', ועיין תוספות שם
 ד"ה ומשתמש בכל כו'. ועיין תוספות הנ"ל ד"ה והלכה, והא דלא מוקמינן מתניתין כו' דסתם חורין כן הם. ועיין מה שכתבתי בסוף סימן שני: [ז] [מסעיף א] אפילו
 [בין] תיבה כו'. [שבת] [י"ח] [ז] [א] א' קופתו כו'. [ז] או מגדל. עירובין ל"ד א': [ט] או כוורת אם. שבת ח' א': [ז] [מסעיף ו] איתו רשות הרבים כו'. [שם] ו'
 א', וסימן לארבע רשויות דשם א' ב' ג' ד' [ז] [א] [הרהר]. [שם] צ"ט א': [יג] ואינם. [שם] צ"ט א': [יג] ואין להם. זהו סרטיא [שם ה, א]:

הבנות בני צדק
 בנות אמת אמת אמת גאון
 חנון יוסף

ס' ונס' נט' ב' וכן נראה דעת
 בפרק קמא
 [סימן ט] ובפרק
 [סימן טז] וסמ"ג
 עמוד קס'
 [סימן רפג עמוד
 ר' התרומה [סימן
 הרוקח נקימן
 המוספות בפרק
 א' ו' ב' ד"ה ט"ו]
 קמ"ח וכן נראה
 (' [ד] דשבת נה'
 א' אצל הרמב"ם
 י' תנאי זה בפרק
 ג' וכן כתב
 נגיד [שם] בשם
 [שם ט, א סוף ד"ה
 עירובין נט' א' ד"ה
 והרשב"א שו"ת
 [שם ט] וסמ"ג
 וכן כתב בהגהות
 ממסכת שבת
 עירובין [שם
 וכן כתב הר"ן
 י' כ' במה אשה [שם
 ה' אצל] והרשב"א
 [סימן ט] שאלך
 וכן נראה עובדים
 רשות הרבים;
 ומגיד בפרק י"ד
 בשם הרשב"א
 הקודם בית מנינות
 א' הלכה ב' מוספות
 א' ב' ד"ה וכן';
 י"ט בפרק קמא
 [סימן ט] בשם
 ר' סימן שער עמוד
 [שם];
 א' [שם]; שם נט'
 [שם];
 י' שם א' א' ד"ה
 אין כרמלית;
 ח' [שם];
 ג"ס בפרק י"ד
 ס' הלכה ט'
 ג"ס שם; רש"י
 ד"ה מכתפי;
 י"ט שם [שם סימן
 כתב הטור [עמוד
 ד];
 ה' שם א' א' והנה
 נמצא א' [שם];
 ט' ודף ק' א'
 רמב"ם שם
 הלכה י';
 [שם] וכתב וכן
 הרמ"ש שם;

מפולשים משער. פירוש, שהשערים מכוונים זה כנגד זה, ויש
 לאותו דרך המכוון משער לשער כל דין רשות הרבים. ויש לעיין
 אם יש חילוק בזה בין עיר של יחיד לשל רבים (ר"י בן אבן חלק ג'
 סימן ע"ד), ועיין סימן ע"ב. ויש אומרים כו'. ומשאל בנימין
 סימן ע"ב ורש"ל [יש של שלמה]
 בבילה [פ"ג] סימן ח' פסקו
 לחומרה, אך דעת רוב הפוסקים
 להקל, וכן פסק בשו"ע סימן ע"ג
 סעיף י"ח ובכמה דוכמי, וכן כתב
 מהר"א בפסקים [מחומה הדשן ח"ב]
 סימן נ"ה: ח' ורבים מכתפים.
 אצל כשאין מכתפים עליו אף על
 גב דלאו לכחף עליו לא הוי רשות
 הרבים (צ"י עמוד ד' ד"ה ומט', בשם
 הרשב"א הנהגה בחדושי הרשב"א שבת ט,
 א ד"ה עמוד); ב' לחוקק להשלימו.
 [כגון] [ויק'ן] מור שבכותל כלפי
 רשות הרבים אינו רחב ארבעה
 וכלפי רשות היחיד הוא רחב
 ארבעה: והוי כרשות היחיד, מכל
 מקום הזורק לתוכו פטור, ולא
 שבת דף א' ע"ב ד"ה והלכה):

להם חומה ויש ואפילו יש להם חומה [ט"ו] אם הם
 מפולשים: משער לשער [הגה] [ד] [שם] ואין
 לתמוני [י] נעלות צלילה הווי רשות הרבים
 [ז' ז' ויש אומרים שכל שאין [י] ששים רבוא
 עובדים בו בכל יום אינו רשות הרבים:
 ח' [י] מבואות הרחבים שש עשרה אמה
 ומתקצרין בקצתן ואין [י] בהם שש עשרה אמה
 יש אומרים שאם ארכן לאורך רשות הרבים הרי
 הם רשות הרבים:
 ט' [י] מבואות הרחבים [ז] [י] שלש עשרה אמות
 ושליש ושני ראשיהם מפולשים לרשות הרבים
 שהוא רחב שש עשרה יש אומרים שהוא רשות
 הרבים:
 י' [י] כל דבר שהוא ברשות הרבים אם אינו גבוה
 (עשרה) [שלשה] [י] מפחים [כ"א] אפילו הם קוצים
 או צואה שאין רבים דורסין עליהם חשובים כקרקע
 והוי רשות הרבים [כ"ב] ואם הוא גבוה שלשה
 [כ"ג] ומשלשה עד תשעה ולא תשעה ככלל אם הוא רחב ארבעה על ארבעה
 [ד] הוי כרמלית [י] ואם אינו רחב ארבעה על ארבעה הוי מקום פטור [ואם
 היה גבוה תשעה מפחים [כ"ד] מצומצמים ח' [י] ורבים מכתפים עליו [הוי] [י]
 רשות הרבים [י] אפילו אינו רחב ארבעה [כ"ה] ויש מי שאומר שהוא הדין לגבוה
 מתשעה ועד עשרה ורבים מכתפים עליו הוי רשות הרבים אפילו אינו רחב ארבעה
 [י] מעשרה ולמעלה אם הוא רחב ארבעה הוי רשות היחיד [כ"ט] ואם לאו הוי מקום
 פטור [י] אפילו אם יש בו מקום כד' מ לחוק להשלימו לארבעה:
 יא' [כ"א] גומא ברשות הרבים אם אינה עמוקה שלשה הויא רשות הרבים

(ד) ואין דלתותיו נעולות. וי נראה דאם דלת אחת נעול מנעל
 גם כן רשות הרבים, כיון דלא הווי מפולש: (ו) ויש אומרים
 שכל שאין ששים רבוא כו'. כתב צ"י [עמוד ג' ד"ה וניתי] הדיעה
 האחרונה היא דעת רש"י [עירובין א' א' ד"ה ר"ה] והמוספות [שבת א'
 ב' ד"ה ט"ו] מה' ט"ו, כ' ד"ה ר"ה] והרמ"ש
 [עירובין פ"א סוף סימן ט; ב' בילה פ"ג סימן ב'
 והטור [עמוד ג'] וסמ"ג [לפניו] סה
 עמוד קס' וסמ"ק [סימן רפג עמוד
 ר"ה] וספר התרומה [סימן ר"ד]
 [והמרדכי פרק כל כתיב שבת רמז
 ש"ד] והרוקח [סימן קס"ה] והאחרון
 מהר"י ווייל בשטובה [דיין והלכות
 אות י' וית' י"א]. ודיעה ראשונה הוא
 דעת הרמב"ם [שבת י"א א'] ורמב"ן
 [שם ט, א סוף ד"ה ממניין; עירובין נט,
 א ד"ה ממניין] ורשב"א [והמגיד
 משנה [שם] והר"ן [שבת ט, א ד"ה
 אצל] והרשב"א [סימן מה]. ומתהפך,
 דכלן כתב צ"י בשם המגיד משנה
 ורמב"ן [ו] ורשב"א [שו"ת ח"א סימן
 פסגין] דאין לריך ששים רבוא
 בוקעים, ולעיל סימן של"ד כתב
 הטור [עמוד תקנן] להקשות על ספר
 התרומה [סימן ר"ח] מהן סברא דאין
 כלן אסור דאורייתא לדין שאין
 לנו רשות הרבים כו', וכח צ"י
 [שם עמוד מקב' ד"ה והלאה] שו
 הקושא הקשה המגיד משנה [שם
 א, ב] בשם הרשב"א [שם סימן משפד;
 ח"ד סימן רע], אם כן משמע
 דקבירא ליה שלא הווי רשות הרבים
 עד שיש ששים רבוא גם כן, דאם
 לא כן גם לדין יש רשות הרבים.
 וכח רש"ל בפרק אין לדין [יש של
 שלמה בילה פ"ג] סימן ח' וכן כתב
 מהר"ר בנימן בשטובה [משאל בנימין] סימן נ"ב דיש להחמיר כדעה ראשונה. ורמ"א כתב בנימין שמו"א [סעיף ג'] שכל רשויות שלנו
 כרמלית הם, משמע כדעה אחרונה. ובפי העולם מורגל עכשיו שאין לנו רשות הרבים הוא כדעת ה"ס אומרים וה"ס רבי, ובפרט
 שבדעת המגיד משנה ורשב"א מצינו גם כן להיפך כמו שכתבתי, ועל כן המחמיר יחמיר לעצמו ואין צידו למחות למה שנהגין עכשיו
 כאותן הרבים שמקילין, כן נראה לי: (ז) שיש עשרה אמות ושליש. אף על גב דרשות רשות הרבים הוא י"א אמות כמו שהיה בין
 העגלות במדבר [שבת נט, ט, א], מכל מקום כלן שני ראשיה הם לרשות הרבים הווי זה גם כן רשות הרבים. ונעם לשיעור זה הוא כמו
 שצינו בפסי ציראות [עירובין י', ב] שהיה בין כל פס לפס שיעור זה, דהיינו כשיעור שיוכלו לעבור שם שני רבקות של ארבעה בקר
 כשפוגעות זו בזו אחת נכנסת ואחת יוצאת, לא ניחא משמטיה שם כמו ברשות הרבים, [י] וכל בקר הוא [שם] אמה [ושליש] [ושני
 שלישים] [י], כדאיחא פרק עושין פסין [שם סוף יט, א]: [ד] הוי כרמלית. [י] דלא דמי לגבוה [י] [משעה] [י], דכלן הווי משמים
 על ידי הדמק ולאו שמיא משמים:
 ערך אהם למהריק"ש

סעיף ז' לשער וכו'. ואין לתמונין נעלות צלילה: סעיף י' גבוה עשרה. ז"ל שלשה:
 באר היטב

ראיתי לאחד מן הפוסקים שהביא דבר זה, עכ"ל ע"ש. ועיין יד אהרן
 [הגה"ט]: (ד) ששים. משאל בנימין סימן צ"ב ורש"ל בבילה סימן ח'
 פסקו לחומרה, אך דעת רוב פוסקים להקל, וכן פסק בשו"ע סימן ע"ג
 סעיף י"ח. וכן כתב רמ"א בנימין שמו"א סעיף ג' שכל רשויות שלנו כרמלית
 הם, משמע כדעה אחרונה. ובפי העולם מורגל עכשיו שאין לנו רשות
 הרבים, והיא כדעת ה"ס אומרים, וה"ס רבי, ועל כן המחמיר יחמיר
 לעצמו ואין צידו למחות למה שנהגין עכשיו רשות הרבים שמהלילין וז"ל

נים לרמ"א
 [סימן שער עמוד
 [שם];
 מות שלמה
 אומרים שכל שאין
 רבוא עובדים בו
 ים אינו רשות

ט עירובין פ"ב
 י טור ט"ז סי'
 ט"ג ס"ק א'
 לט"ז ול"ח וט"ח
 ונ"ח נמ"א סי'
 זה ס"ק א'
 יא ט"ז סי'
 ט"ז ס"ק ה"ל
 ט"ז עול"ה שבת
 ז"ע ע"ב
 יג ר"ב יוסטן
 עירובין ע"ח
 יד מוס' טס
 * ע"י צ"צ
 משניות דף מ"ה
 ע"ד
 טו רב אשי טס
 רש"י ע"י מגיני
 טלמה
 טז מ"ה ס"ק ב'
 ע"י מוס' ונ"ח
 מלשון רמ"א
 סעי' ד'
 * פס"ד ח"ג דף
 כ"ג ע"ב
 יז רב נחמ"א טס
 יח כ"י לט"ז
 יט נחמ"א טס
 כ מוס' דף ה'
 ע"א מ"ה ע"י
 מג"א סי' שני"ה
 סק"ו בשם רש"י
 וס"י רס"ו
 כא רש"י
 כב מוס' מ"ה
 כג נחמ"א
 כד גמ"ל ז"ט
 כה טור
 כו רב ז"ס
 כז רש"י
 כח כ"י מג"א
 ס"ק ה'

אנו אומרים לבוד וכאלו הגיע לארץ:

ה כל מקום שיש לו שם ט ד' מחיצות אע"פ שאינן שלימות אלא פרוצות באמצען ואין בהן אלא אמה לכאן ואמה לכאן בכל זוית כגון ד' קורות הנעוצים ברשות הרבים לארבע זוויות וכל אחת עביה אמה על אמה שנמצא שלכל רוח יש מחיצה כרוחב אמה מזוית זו וכרוחב אמה מזוית זו אם אין ביניהם אלא י"ג אמות ושליש הרי זה רשות היחיד מן התורה והזורק לתוכה מרשות הרבים חייב אבל מד"ס אינן חשבות מחיצות להתיר הטלטול בתוכו אפילו הן בכרמלית הואיל והפרוץ מרובה על העומד אלא לעולי רגלים בלבד התירו לעשות כן סביב הכיראות שברשות הרבים כדי שיהיו מים מצויים להם בשבתות:

ו' וכן מקום המוקף ג' מחיצות גמורות אלא שפרוץ ופתוח לגמרי ברוח רביעית או אפילו אין בו אלא ב' מחיצות ולחי שלחי זה נדון כמחיצה ג' ע"ד שיתבאר בסי' שס"ג (סעיף א') הרי הוא רשות היחיד גמורה מן התורה והזורק מרשות הרבים לתוכו חייב אבל החכמים אסרו לטלטל בו יותר מד' אמות ושלא להוציא ולהכניס מתוכו לרשות היחיד ולא לרשות הרבים כדין הכרמלית שיתבאר י"ב במה דברים אמורים כשמקום זה הוא פרוץ ופתוח לכרמלית אבל אם הוא פתוח לרשות הרבים הזורק לתוכו פטור שאינו כרשות היחיד מן התורה מפני שלפעמים נדחקים רבים לתוכו כשיש דוחק רב ברשות הרבים:

ז' כתלים המקיפים את רשות היחיד הרי על גביהם רשות היחיד אע"פ שאינן רחבים ד' י' ואפילו אם גם החלל שביניהם אין בו ד' י' שאינו רשות היחיד שם מכל מקום על גבי הכתלים למעלה אם יש שם ד' על ד' * בהצטרפות כולם עם החלל שביניהם הרי הוא רשות היחיד שם טו ואף על פי שאינו ראוי להשתמש שם על גבי כתלים שאין בהם רוחב ד' בכל אחד מכל מקום הרי אפשר להניח שם על גביהם דף הרחב ד' על ד' כמדתם עם החלל שביניהם ולהשתמש עליו:

ח חורים שבכתלי רשות היחיד שכלפי רשות היחיד הם רשות היחיד טו ואפילו הם מפולשים כלפי חוץ לרשות הרבים והם למטה מ' טפחים ששם הוא אויר רשות הרבים ובני רשות הרבים משתמשים בהם אעפ"כ כיון שאפשר להשתמש בהם מרשות היחיד * הרי הם בטלים אצלה ונחשבים כמורה אבל אם הם כלפי חוץ ואינם עוברים כלפי פנים אינם בטלים אצלה והרי הם נדונים לפי גבהם ורחבם כמ"ש:

ט' אויר רשות היחיד הוא רשות היחיד עד לרקיע ולכן אם נעץ קנה ברשות היחיד אפילו גבוה מאה אמה על גביו רשות היחיד וכן כל מה שיש ברשות היחיד בין רחב בין קצר בין גבוה בין נמוך דינו כרשות היחיד י" שכן דרך לבנות ברשות היחיד עליות זו למעלה מזו קטנות וגדולות:

י' ואפילו כלי העומד ברשות הרבים אם יש בו כדי לרבע ד' טפחים על ד' טפחים והוא גבוה י' טפחים כגון תיבה או כוורת או מגדל הרי הוא רשות היחיד בתוכו ועל גבו עד לרקיע מפני שכל שהוא גבוה עשרה ורחב ד' הוא חולק רשות לעצמו י' אבל אם אינו גבוה עשרה אף על פי שרחב ד' אינו חולק רשות לעצמו י" ואף על פי שחכמים גזרו על כל דבר שרחב ד' ואינו גבוה עשרה לעשותו רשות בפני עצמו דהיינו כרמלית כמו שיתבאר מכל מקום בכלים לא רצו חכמים לגזור לבטלם מתורת כלי לעשותם רשות בפני עצמם הואיל והן כלים י" ודינם כמקום פטור ויש אומרים שדינם כרשות הרבים שהם עומדים עליה וכל שכן אם אינו רחב ד' והוא למטה מ' וכלים המתחברים לקרקע אין עליהם תורת כלי לענין זה וגזרו עליהם לעשותם כרמלית אם רחבים ד' ואינם גבוהים י':

יא י" איזו היא רה"ר רחובות ושווקים י" הרחבים ט"ז אמה י" על ט"ז אמה שכן היה רוחב הדרך במחנה לויים שבמדבר טו והוא שאינם מקורים ואין להם חומה סביב ואפילו יש להם חומה אלא שהם טו מפולשים משער לשער דהיינו כ" שהשערים מכוונים זה כנגד זה הרי יש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דין רשות הרבים אם הוא רחב ט"ז אמה שהרי אין לו אלא ב' מחיצות משני צדדיו בלבד (אם מחיצות אלו אינן רחוקות אמה כרוחב רשות הרבים מכנגד חלל השער) והוא שאין הדלתות ננעלות בלילה כמו שנתבאר בסימן שס"ד (סעיף ד') וכן דרכים שעוברים בהן מעיר לעיר ורחבים

והרחבים ט"ז אמה וכן לדרכים הרחבים ט"ז עוברים בו ועל פי דבריהם נתנו הרבים גמורה וא לעצמו (ס"ז)

יב י" מבואות הרחבים רשות הרבים לפי המפולשים לרשות הר ט"ז אמה הרי הם רש כיון שארכן לאורך רי הרבים י" ויש אומרים רשות הרבים אפילו

יג כל דבר שהוא כרי שאין רבים דורסים ואם הוא גבוה ג' ומג' מדברי סופרים והוא כ (ואם הוא כלי נתבאר לכתף עליו שאינו לא אפילו אינו רוחב ד' ע אם אין רבים מכתפים אפילו אם מכתפים ע עשרה ראוי הוא לכיה מעשרה ולמעלה ל" אן ד' על ד' הוא רשות ד כדי לחוק להשלימו ל הרי הוא מקום פ יד גומא ברשות הרבי רחבה ד' על ד' הו ואפילו אם לפעמים נ חשוב תשמיש לעשות היחיד שהרי יש טו היתה הגומא מלי מסתכל בהם ורו: מבטלים המחיצות מ במליאה מים או אפיל ד' אמות כמ"ש למע סופרים) אלא כרמליו מתוך הילוך ד' אמות לומר אם הוא עמוק ו רשות הרבים אעפ"י טז רקק מים שברע

לאן אינן בוד - גזל גמ"א

הלכות שבת שמה

שלה

6

ורחבים ט"ז אמה וכן מבואות ט"ז רחבים ט"ז אמה המפולשים מרחוב לרחוב או מרחובות לדרכים הרחבים ט"ז אמה הן רשות הרבים גמורה ל' ויש אומרים שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום כדגלי מדבר אינו רשות הרבים אלא כרמלית:

ועל פי דבריהם נתפשט ל' המנהג במדינות אלו להקל ולומר שאין לנו עכשיו רשות הרבים גמורה ואין למחות בידם שיש להם על מי שישמכו וכל ירא שמים יחמיר לעצמו (ס'ן דעם גדולי הראשונים וטעמם ונימוקם עמם שלם [מכר ששים רבוא] נגמרת):

יב ל' מבואות הרחבים ט"ז אמה אפילו שמתקצרים בקצתן ואין בהם ט"ז אמה הרי הן רשות הרבים לפי שאי אפשר לרשות הרבים להתלקט במלקט ורהיטני לפיכך מבואות המפולשים לרשות הרבים מב' ראשיהם וארכן לאורך רשות הרבים אע"פ שאין ברחבן ט"ז אמה הרי הם רשות הרבים גמורה לפי שהן כרשות הרבים ארוכה שנתקצרה בקצתה כיון שארכן לאורך רשות הרבים אבל אם ארכן מפולש לרוחב רשות הרבים אינן רשות הרבים ל' ויש אומרים שאינן רשות הרבים אלא אם כן רחבים י"ג אמה ושליש (ואז הם רשות הרבים אפילו הם מפולשים לרוחב ל' רשות הרבים) וכבר נתבאר שעכשיו יש אומרים שאין לנו רשות הרבים בכל ענין:

יג כל דבר שהוא ברשות הרבים אם אינו גבוה ג' טפחים * אפילו הם קוצים או צואה שאין רבים דורסים עליהם חשובים כקרקע והרי הם רשות הרבים (ואפילו הם כלים) ואם הוא גבוה ג' ומג' ועד ט' ולא ט' בכלל אם הוא * רחב ד' על ד' חלק רשות לעצמו מדברי סופרים והוא ככרמלית והוא שאינו כלי ואם אינו רחב ד' על ד' הוא מקום פטור (ואם הוא כלי נתבאר לעיל (פ' ע"ף י"י)) ואם הוא ל' גבוה ט' טפחים מצומצמים ל' שראוי לכתף עליו שאינו לא גבוה ולא נמוך ורבים מכתפים עליו הרי הוא כרשות הרבים גמורה אפילו אינו רחב ד' שכיון שהוא צריך לרבים רשות הרבים הוא בין רחב בין קצר * אבל אם אין רבים מכתפים עליו אע"פ שראוי הוא לכתף עליו אינו רשות הרבים ופחות מט' אפילו אם מכתפים עליו אינו כלום מפני שאינו ראוי לכיתוף ויש אומרים ל' שמט' ועד עשרה ראוי הוא לכיתוף ורשות הרבים הוא אם מכתפים עליו אפילו אינו רחב ד' אבל מעשרה ולמעלה ל' אף אם ראוי הוא לכיתוף ומכתפים עליו הרי נשתנה לרשות אחרת שאם הוא רחב ד' על ד' הוא רשות היחיד ואם אינו רחב ד' הוא מקום פטור (אפילו הוא כלי) ל' ואפילו יש בו מקום כדי לחוק להשלימו לד' כגון חור שבכותל כלפי רשות הרבים והוא גבוה עשרה ואין בתוכו ד' על ד' הרי הוא מקום פטור ואין אומרים רואים כאלו נחקק מן הכותל במקומו כשיעור ד' על ד':

יד גומא ברשות הרבים אם אינה עמוקה ג' טפחים הרי הוא רשות הרבים * משלשה ועד עשרה אם רחבה ד' על ד' הרי הוא כרמלית ואם לאו הוא מקום פטור אפילו היא עמוקה עשרה טפחים ויותר ואפילו אם לפעמים מניחים בה רבים חפציהם עד שישובו מכל מקום תשמיש ע"י הדחק הוא ואינו חשוב תשמיש לעשותה רשות הרבים בשביל כך ואם היא עמוקה עשרה ורחבה ארבעה הרי זו רשות היחיד שהרי יש לה מחיצות בתוכה והוא שיהא העומק עשרה מתלקט מתוך הילוך ד' אמות:

טו היתה הגומא מליאה מ' מים אין המים מבטלים המחיצות והוא הדין שאר דברים צלולים שאדם מסתכל בהם ורואה בתוכם ונראים המחיצות אבל מליאה פירות אינה רשות היחיד שהפירות מבטלים המחיצות מ' מן התורה אפילו דעתו לפנותם היום הואיל ועכשיו אין המחיצות ניכרות (ואפילו במליאה מים או אפילו בריקנית אינה רשות היחיד אלא אם כן העומק עשרה הוא מתלקט מתוך הילוך ד' אמות כמ"ש למעלה ואפילו הוא עמוק עשרה מתוך הילוך ד' אמות אינו רשות היחיד (מדברי סופרים) אלא כרמלית כמו הימים והנחלים שאינן רשות היחיד מדברי סופרים אפילו עמוקים עשרה מתוך הילוך ד' אמות מ' הואיל ועוברים עליהם כמו שיתבאר) והוא הדין לרקק שבכרמלית (ואין צריך לומר אם הוא עמוק עשרה מתוך הילוך יותר מד' אמות שאז אינו רשות היחיד מן התורה ואע"פ אינו רשות הרבים אע"פ שהרבים מהלכים בו לפי שכל מים שהן עמוקים עשרה אין נוח להלוך בהן כלל):

טז רקק מים שברשות הרבים שאינו עמוק עשרה בטל הוא לגבי ר"ה אם רגילים הרבים להלוך

יז רחבים ט"ז אמה וכן מבואות ט"ז רחבים ט"ז אמה המפולשים מרחוב לרחוב או מרחובות לדרכים הרחבים ט"ז אמה הן רשות הרבים גמורה ל' ויש אומרים שכל שאין ששים רבוא עוברים בו בכל יום כדגלי מדבר אינו רשות הרבים אלא כרמלית:

ועל פי דבריהם נתפשט ל' המנהג במדינות אלו להקל ולומר שאין לנו עכשיו רשות הרבים גמורה ואין למחות בידם שיש להם על מי שישמכו וכל ירא שמים יחמיר לעצמו (ס'ן דעם גדולי הראשונים וטעמם ונימוקם עמם שלם [מכר ששים רבוא] נגמרת):

יב ל' מבואות הרחבים ט"ז אמה אפילו שמתקצרים בקצתן ואין בהם ט"ז אמה הרי הן רשות הרבים לפי שאי אפשר לרשות הרבים להתלקט במלקט ורהיטני לפיכך מבואות המפולשים לרשות הרבים מב' ראשיהם וארכן לאורך רשות הרבים אע"פ שאין ברחבן ט"ז אמה הרי הם רשות הרבים גמורה לפי שהן כרשות הרבים ארוכה שנתקצרה בקצתה כיון שארכן לאורך רשות הרבים אבל אם ארכן מפולש לרוחב רשות הרבים אינן רשות הרבים ל' ויש אומרים שאינן רשות הרבים אלא אם כן רחבים י"ג אמה ושליש (ואז הם רשות הרבים אפילו הם מפולשים לרוחב ל' רשות הרבים) וכבר נתבאר שעכשיו יש אומרים שאין לנו רשות הרבים בכל ענין:

יג כל דבר שהוא ברשות הרבים אם אינו גבוה ג' טפחים * אפילו הם קוצים או צואה שאין רבים דורסים עליהם חשובים כקרקע והרי הם רשות הרבים (ואפילו הם כלים) ואם הוא גבוה ג' ומג' ועד ט' ולא ט' בכלל אם הוא * רחב ד' על ד' חלק רשות לעצמו מדברי סופרים והוא ככרמלית והוא שאינו כלי ואם אינו רחב ד' על ד' הוא מקום פטור (ואם הוא כלי נתבאר לעיל (פ' ע"ף י"י)) ואם הוא ל' גבוה ט' טפחים מצומצמים ל' שראוי לכתף עליו שאינו לא גבוה ולא נמוך ורבים מכתפים עליו הרי הוא כרשות הרבים גמורה אפילו אינו רחב ד' שכיון שהוא צריך לרבים רשות הרבים הוא בין רחב בין קצר * אבל אם אין רבים מכתפים עליו אע"פ שראוי הוא לכתף עליו אינו רשות הרבים ופחות מט' אפילו אם מכתפים עליו אינו כלום מפני שאינו ראוי לכיתוף ויש אומרים ל' שמט' ועד עשרה ראוי הוא לכיתוף ורשות הרבים הוא אם מכתפים עליו אפילו אינו רחב ד' אבל מעשרה ולמעלה ל' אף אם ראוי הוא לכיתוף ומכתפים עליו הרי נשתנה לרשות אחרת שאם הוא רחב ד' על ד' הוא רשות היחיד ואם אינו רחב ד' הוא מקום פטור (אפילו הוא כלי) ל' ואפילו יש בו מקום כדי לחוק להשלימו לד' כגון חור שבכותל כלפי רשות הרבים והוא גבוה עשרה ואין בתוכו ד' על ד' הרי הוא מקום פטור ואין אומרים רואים כאלו נחקק מן הכותל במקומו כשיעור ד' על ד':

יד גומא ברשות הרבים אם אינה עמוקה ג' טפחים הרי הוא רשות הרבים * משלשה ועד עשרה אם רחבה ד' על ד' הרי הוא כרמלית ואם לאו הוא מקום פטור אפילו היא עמוקה עשרה טפחים ויותר ואפילו אם לפעמים מניחים בה רבים חפציהם עד שישובו מכל מקום תשמיש ע"י הדחק הוא ואינו חשוב תשמיש לעשותה רשות הרבים בשביל כך ואם היא עמוקה עשרה ורחבה ארבעה הרי זו רשות היחיד שהרי יש לה מחיצות בתוכה והוא שיהא העומק עשרה מתוך הילוך ד' אמות:

טו היתה הגומא מליאה מ' מים אין המים מבטלים המחיצות והוא הדין שאר דברים צלולים שאדם מסתכל בהם ורואה בתוכם ונראים המחיצות אבל מליאה פירות אינה רשות היחיד שהפירות מבטלים המחיצות מ' מן התורה אפילו דעתו לפנותם היום הואיל ועכשיו אין המחיצות ניכרות (ואפילו במליאה מים או אפילו בריקנית אינה רשות היחיד אלא אם כן העומק עשרה הוא מתלקט מתוך הילוך ד' אמות כמ"ש למעלה ואפילו הוא עמוק עשרה מתוך הילוך ד' אמות אינו רשות היחיד (מדברי סופרים) אלא כרמלית כמו הימים והנחלים שאינן רשות היחיד מדברי סופרים אפילו עמוקים עשרה מתוך הילוך ד' אמות מ' הואיל ועוברים עליהם כמו שיתבאר) והוא הדין לרקק שבכרמלית (ואין צריך לומר אם הוא עמוק עשרה מתוך הילוך יותר מד' אמות שאז אינו רשות היחיד מן התורה ואע"פ אינו רשות הרבים אע"פ שהרבים מהלכים בו לפי שכל מים שהן עמוקים עשרה אין נוח להלוך בהן כלל):

טז רקק מים שברשות הרבים שאינו עמוק עשרה בטל הוא לגבי ר"ה אם רגילים הרבים להלוך

בהן זווית רוחב זורק נפילו ת כן נפילו (סעיף) במים ישות פתוח ד מן ים ד' ל גבי הוא רוחב ז עם הם רכבים יחיד פנים נפילו קצר אעלה ויהי שכל זב ד' ושותו תורת רשות ע אין הדרך אלא מכון צדדיו שאין לעיר ם

כט רש"י ערובין דף ו' ע"ב ל' רש"י שם ד"ה ירושלים תוס' שבת דף ו' ע"ב ד"ה כאן ודף ס"ד ע"ב ד"ה רבי ס' הסרומה רש"י קמ"ג קמ"ק לא ט"ז ס"ק ו' לב רש"י ב"י ושו"ע סעי' ח' לג רש"י ערובין דף ו' ט"ז ס"ק ו' ט"ז ס"ק ו' ע"ב ס' ע"ב ע"ב תוס' ורש"י ס' ורש"י וד"ק לד כ"מ כ"ב ועור ס' ספ"ד * (רב אשי ז') * (ר' יוחנן שם) לה עולה ט' ע"א לו רמז"ס ה"י שבת פי"ד ה"ח לז רש"י ס"ק דשנת ס' ט"ו * (ראב"ד מ"א) לח רש"י שם לט גמרא ו' ע"ב מ רש"י ח' ע"א מא לז"ק ע"א מב תוס' שם מג מ"א ס"ק י"א

7

Adret, Solomon ben Abraham, 1235-1310.

ספר

עבודת הקדש

להרב רבנו שלמה בן אדרת זללה"ה

עפ"י הדפוס הראשון ויניציאה שס"ב

בתוספת הגהות ותקונים
ובאור עבודת עבודה

המפענת ומבאר דברי רבנו הקצרים
ע"י גילוי המקורות והמקבילות
בחידושי ובשאר ספרי הראשונים
ונלוה לו קונטרס נוספת באור
בענינים המסתעפים מתוך דברי רבנו

מאת

חיים גדלי' במהר"ר מרדכי סנדר שליט"א צמבליסט
חבר ביה"ד בתל-אביב

כרך א

בית נתיבות, שערים א-ג
(בהלכות עירובין והוצאה בשבת)

תל-אביב, תשל"ג

למלטל בה, ואם נעשית כמזיד, אעפ"י שהיא מחיצה, אסור לטלטל בה מדבריהם. (מד)
 7 ד מקום שהרבים כוקעין בו משער לשער, ושעריו מכוונין זה כנגד זה כדגלי המדבר,
 אם רחב עש עשרה אמה והו רשות הרבים גמורה, ואסור לטלטל בו חוץ לארבע אמות. (מה)
 רצה לערבו ולהתיר לטלטל בכלו כיצד הוא מכשירו, עושה לו דלתות ננעלות כלילה והרי
 חדריו זה רשות היחיד. (מו) ויראה לי שאין צריך דלתות ננעלות מכאן ומכאן, אלא כל שיש
 1 אולי צ"ל "הקף".

עבודת עבודה

(מד) כ' א': תניא כל מחיצה העשויה בשבת בין בשוגג בין במזיד, בין באונס בין
 ברצון, שמה מחיצה וכו'. אמר ר"ב לא שנו אלא לזרוק אבל לטלטל לא. וכ"ה בשבת ק"א
 ב'. ועי' שער ג' סי' ג' עמ' קעב ושער ד' סוף סי' ה'.

(מה) שבת ו' א': ואינו היא רה"ר, סרטיא ופליטיא גדולה ומבואות המפולשין. והנה
 במלת "מפולשין" אין הכרח לומר שצריך להיות דוקא מכוונין זה כנגד זה (עי' עירובין
 ו' א': מבוי עקום רב אמר תורתו כמפולש). אולם כן משמע ברש"י עירובין ו' א', דו"ל:
 "רה"ר משמע רחב י"ו אמה וכו' שהיה רה"ר שלה מפולש משער לשער, שיהא מפולש
 דומה לדגלי מדבר". משמע דהיינו שהשערים מכוונים זה כנגד זה, וכמש"כ רבנו כאן.
 (ועי' רש"י ג"ט ב' ד"ה אלא). ולשון רש"י הנז' הועתק ברא"ש שם ובטוש"ע סי' שמ"ה.
 ופירש במג"א שם סק"ו וז"ל: "מפולשים משער לשער, פי' שהשערים מכוונים זה כנגד
 זה". וכ"כ הב"י שם. וכ"כ רש"י ו' ב' וז"ל: "ירושלים רה"ר שלה מכוון ומפולש". וכ"כ
 הרמב"ן במלחמות כ"ב א'. עיי"ש. וכ"כ רבנו בחי' כ"ב א' וז"ל: "וכ"ש אם לא היו
 השערים מכוונין זה כנגד זה שאינן דומין לדגלי מדבר" וכו'. עיי"ש. וכ"כ המאירי ופסקי
 הרי"ד בדף ו' א'. וכן דעת הראב"ה ריש ה' עירובין.

אולם בחי' הריטב"א לשבת ו' א' (שנדפס מכת"י גני יורק תשכ"ז) כתב וז"ל: "כתב
 רש"י ז"ל במס' עירובין שאין רה"ר אלא כשהוא מכוון משער לשער והכי הוא בירושלמי,
 אבל לא הסכימו בזה כל המפרשים ז"ל". ומ"ש שכן הוא בירושלמי, עיי"ש בהערות
 שהכוונה לירושלמי עירובין פ"ח ה"ח. אך מ"ש שלא הסכימו בזה כל המפרשים צ"ע דלא
 מציינו מי מהמפרשים חולק בזה על רש"י, ואדרבא לפי המבואר רבים מהראשונים שכתבו
 ג"כ כרש"י. אולם מצאנו חבר להריטב"א בתשובות הריב"ש סי' ת"ה, שז"ל: "ואם היו
 ראשי מבואות העיר פתוחין למסילה משני ראשיהם, אף אם היו עקומים כמין דל"ת דינן
 כמפולשים דהא קי"ל כרב דאמר מבוי עקום תורתו כמפולש". עיי"ש. וע"ע בס' מים
 רבים סי' ל"ז שכתב ג"כ דלא בעינן מכוון משער לשער, וכתב שם שגם דעת רש"י כן היא.
 וכן במשכנות יעקב סי' קכ"ב העלה דלא בעינן מכוונין. עיי"ש ראיותיו. וכבר האריכו בזה
 האחרונים. ועי' קובץ "נועם" ספר ראשון עמ' ר"ד ואילך ועמ' רל"ד ואילך, וספר ה' מעמ'
 פ"ב ואילך.

ומ"ש רבנו, ורחב שש עשרה אמה", כן מפורש בשבת צ"ט א'.
 ועי' להלן שער ג' סי' א' שם ביאר רבנו בפרטות כל דיני רה"ר. ושם בסי' ג' נתבאר
 דיני איסור הוצאה חוץ לד' אמות, עיי"ש.
 (מו) כ"ב א' במשנה: ר' יהודה אומר אם היה דרך רה"ר מפסקתן [לפסי ביראות] יסלקנה

ת אינן
 על כמל
 עד עקר
 ג מותר
 קו רבנו
 בהגהות
 ז. וכן
 והריב"ן
 ו' ובדף
 [וכ"כ
 ושמואל
 דהתם
 שמואל
 לוגתות,
 י"ו א',
 והותרה
 נ: שבת
 עלין בו
 מחיצה.
 הותרה.
 הואיל
 ש שם
 הואיל
 י, כיון
 יזן כאן
 מותר".
 יד להא
 סר הוא
 לפטוק
 בחצר
 ל חצר

כאן דלת ננעלת בלילה ולחי או קורה מכאן הרי זה רשות הוחרד, שאין רשות הרבים אלא המסור לרבים בכל עת, והואיל ויש לזה דלת ננעלת בלילה וחוסמת העוברים שם בלילות

עבודת עבודה

לצדדיו, וחכמים אומרים אינו צריך. ובגמ': ר' יוחנן ור' אלעזר דאמרי תרווייהו כאן הודיעך כחן של מחיצות. (כאן הודיעוך חכמים כמה גדול כחן של מחיצות דלא מיבטלי משום בקיעת רבים. רש"י). כאן וס"ל, והאמר רבב"ח א"ר יוחנן ירושלים אלמלא דלתותיה ננעלות בלילה חייבין עליה משום רה"ר, אלא כאן ולא ס"ל. ובדף כ' א' מסיק דלר' אלעזר, כאן וס"ל.

יש לנו אפוא מחלוקת בין ר' יוחנן לר' אלעזר. דלר' יוחנן קיי"ל כר' יהודה דאתו רבים ומבטלי מחיצתא, ולכן בעינן בירושלים דלתות ננעלות בלילה, ואילו לר' אלעזר קיי"ל כחכמים דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא. וכתב רבנו בחי' שם: „וקיי"ל כר' יוחנן, ואע"ג דר' אלעזר תלמידו חלק עליו וכו' אין הלכה כתלמיד במקום הרב." וכ"כ הריטב"א שם. וכן דעת הרי"ף והרא"ש שהביאו (ו' ב') את דינו של ר' יוחנן בירושלים, וכ"כ הסמ"ג, וכן דעת המאור והמלחמות כ"ב א'. אולם הרמב"ם בפ"ז משבת ה"י (לפי המ"מ שם) פסק כר' אלעזר, וכ"כ בהגהות מיימוניות שם. וכ"כ בהגהות אשרי ריש פ"ב דעירובין [אולם לשונו שם אינו ברור, דלכאורה הוא פוסק גם כר' יהודה וגם כרבנו, עיי"ש וצ"ע]. וכ"כ הרמב"ם והרע"ב בפירוש המשנה דאין הלכה כר' יהודה. ועי' תשובה לרבנו שהעתיק בכסף משנה שם. ונעתיק בזה את ד' רבנו בעבוה"ק הארוך, כפי שגדפס בראש ס' מעשה רוקח, וז"ל: „עוד יש לדקדק בדבריו [של הרמב"ם] במקום זה, שהוא פסק כר' יוחנן במחיצות דבקיעת הרבים מבטלתן ואין מדינה נעשית רה"ר א"כ יש לה דלתות ננעלות בלילה, וכמ"ש בפ"א מה' עירובין, ובה' שבת כתב דאין בקיעת הרבים מבטלת, שכך כתב: הזורק לבין הפסים לא בטלו המחיצות, ואפילו היו הרבים בוקעים ועוברים לבין הפסים לא בטלו המחיצות והרי הן כחצר שהרבים בוקעים בו, וזה תימה שזה כר' אלעזר דאמר כאן הודיעוך וס"ל, והרי הרב ז"ל מזכה שטרא לבי תרי, לר' יוחנן דירושלים, ולר"א דהזורק לבין הפסים. ואולי הרב ז"ל סבור דר"א ור"א תרווייהו בחדא שיטתא קיימא ותרווייהו כאן הודיעוך וס"ל. גם קצת ספרים מצאתי כתוב בהם גירסא זו, כאן הודיעוך ולא ס"ל והאמר ר"י ירושלים וכו', אלא הודיעוך וס"ל. ואי אפשר להלום גירסא זו ע"כ.

והנה להפוסקים כר' אלעזר אין צריך ברה"ר דלתות ננעלות בלילה, אלא די גם בצורת הפתח [כ"כ בבאור הלכה ס"י שס"ד ס"א בשם האחרונים, אולם כתב שם דמדרבנן צריך דלת. ובאמת בריטב"א שם כתב דגם לרבנן רק כשיש שם ד' מחיצות הוא דלא אתו רבים ומבטלי ליה, משא"כ בצורת הפתח. אך רבנו בחי' נ"ט א' כתב דלרבנן גם צ"ה אין בקיעת הרבים מבטלתו] וע"ז סומכים כל אלה המתקנים עיירות שלנו בצורת הפתח. אולם להפוסקים כר' יוחנן אין תיקון צ"ה מועיל לעיירות שלנו, וצריך דוקא דלתות ננעלות. וידועה המחלוקת בין המשכנות יעקב והבית אפרים, דהמ"י פוסק כר' יוחנן וע"כ הוא מחמיר בעיירות שלנו [מלבד טעמים נוספים להתמיר], והב"א פוסק כר"א ומיקל [מלבד טעמים נוספים]. עיי"ש בספריהם. ועי' חזון איש ס"י מ"ג דפסק ג"כ כר' אלעזר.

אין זה השות הרבים וכיצד מבשרין כל הצר והצר לעצב כרו שלא לשכה ה ננעלות בלילה ונעי להצאיו, חצי העיר אופרין את אלו, ל שער ד' ס"ו ו'.

(מז) ו' א': ת"ר ו אומר וכו' ב"ה אונ תימא בכך הוא דל דלתותיה וכו'. ופר קתני עושה דלת מ ב' מחיצות ושלישי מחיצות דאורייתא. דאורייתא, אבל הכ דפריך משום דמש היכא דמחיצה שליו בלחי וקורה. וכ"כ דיו בדלת אחת כמו והנה בתוס' ונ להחשב רה"י, אולם בלילות ואין זו רה"י משום דהתוס' והרי מחיצתא, ולכן די ו רבנו הא פסק כמ"ז שלש מחיצות, דמ"י דהדלת חוסמת את יחזקאל ס"י ה' אות אולם, כאמור, הננעלת בלילה בעי דמהרי"ף והרא"ש נ בדלתות מכאן ומכן חננאל י"ב ב' משו באור שמח פ"ז מ

אין זו רשות הרבים. (טז) L

וכיצד מבשרין את העיירות, אם עיר של יחיד היא, אעפ"י שנעשית של רבים, מערבין כל הצד והצר לעצמה, אעפ"י שמשתתפין בכל העיר, שאין סומכין על שתוף במקום עירוב, כדי שלא לשכח תורת עירוב מן התינוקות כמו שיתבאר, ואחר כך עושה לה דלתות ננעלות בלילה ונעשית כל העיר כמבוי אחד, ומערבין את כלה בפת. אבל אין מערבין כלה לחצאין, חצי העיר אלו לעצמן ואלו לעצמן, בין לארכה בין לרחבה, מפני שרגליהן של אלו אוסרין את אלו, לפיכך אין מערבין אלא בכלה בחד, או כולה מבוי מבוי בפני עצמו, 1 שער ד' סי' ו'.

עבודת עבודה

(מז) ו' א': ת"ר כיצד מערבין דרך רה"ר, עושה צ"ה מכאן ולחי וקורה מכאן וכו', חנני' אומר וכו' ב"ה אומרים עושה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן. ורה"ר מי מיערבא וכו', וכי תימא בכך הוא דלא מיערבא הא בדלתות מיערבא, והאמר רבב"ח אר"י ירושלים אלמלא דלתותיה וכו'. ופרש"י דהקושיא היא מהא דבירושלים מצרכינן דלתות בכל צד, והכא קתני עושה דלת מכאן ולחי וקורה מכאן. וכתבו שם התוס' לפירושו, "וא"ת כיון דיש לו ב' מחיצות ושלישית בננעלת, הא הוי ג' מחיצות, ולקמן אמר דלכל היותר לב"ה שלש מחיצות דאורייתא. וי"ל לפירושו דהיינו דוקא היכא דאיכא ג' מחיצות גמורות הו דאורייתא, אבל הכא דשלישית ע"י דלת רביעית נמי צריך דלת". אולם התוס' שם פירשו, "דפריך משום דמשמע ליה דב"ה לא בעי נעילה". וכן פירש רבנו בחי'. ולפי"ז אפילו היכא דמחיצה שלישית ניתרת ע"י דלת ננעלת בלילה אין צריך ברביעית דלת דוקא, ודי בלחי וקורה. וכ"כ הריטב"א בחי' שם וז"ל: "דהא פשיטא דכיון ששלש מחיצות מן התורה דיו בדלת אחת כמו בשתיים". עיי"ש.

והנה בתוס' ובריטב"א מבואר דהטעם דמהני דלת אחת משום דדי בשלש מחיצות להחשב רה"ר, אולם רבנו כאן כתב טעם אחר משום דהדלת חוסמת את העוברים שם בלילות ואין זו רה"ר. וטעם השינוי בין טעם התוס' והריטב"א לבין טעמו של רבנו הוא, משום דהתוס' והריטב"א קאו שם בפירוש ד' הגמ' דקאי גם למ"ד לא אתו רבים ומבטלי מחיצתא, ולכן די לבנו בהא דאיכא ג' מחיצות. משא"כ רבנו כאן דקאי אליבא דהלכתא, ורבנו הא פסק כמ"ד אתו רבים ומבטלי מחיצתא (כנ"ל אות מ"ו), לכן לא סגי בהא דאיכא שלש מחיצות, דמ"מ יבואו הרבים ויבטלו המחיצות, ולכן הוצרך רבנו לתת טעם אחר: דהדלת חוסמת את העוברים שם בלילות, ואין כאן רבים שיבטלו המחיצות. כ"כ בס' דברי יחזקאל סי' ה' אות י"ט. עיי"ש.

אולם, כאמור, רש"י חולק ע"ז וס"ל דהיכא דהמחיצה השלישית ניתרת ע"י דלת הננעלת בלילה בעינן גם ברביעית דוקא דלת ננעלת בלילה. ועי' מג"א סי' שס"ד סק"ב דמהרי"ף והרא"ש מוכח כרש"י. וכוונתו למש"ש הרי"ף והרא"ש דרה"ר, לא מיערבא אלא בדלתות מכאן ומכאן. (ועי' משנה ברורה שם, ובשעה"צ אות ו'). ויש להעיר דברבנו חננאל י"ב ב' משמע ג"כ כשיטת רש"י עיי"ש היטב ודוק (וזה דלא כמו שהבין בר"ח באור שמת פי"ו משבת ה"ט) ועי' אור שמח שם הלכה י'.

ים אלא בלילות

יהו כאן מיבטלי דלתותיה "אלעזר

יה דאתו

"אלעזר

ר' יוחנן,

הריטב"א

: הסמ"ג,

ו"מ שם)

דעירובין

ש וצ"ע].

שהעתיק

ע' מעשה

ר' יוחנן

וננעלות

כך כתב:

פסים לא

אמר כאן

דהזורק

וייהו כאן

ל והאמר

א די גם

דמרבנן

דלא אתו

צ"ה אין

תח. אולם

נ ננעלות.

וע"כ הוא

קל [מלבד

שאלות ותשובות

לרבנו הגדול מרנא ורבנא
הרב יצחק בר ששת זצ"ל

יו"ל מחדש
ע"פ כתבי יד ודפוס ראשון
עם מבוא, ציונים, מקורות, הערות ומ"מ לד' חלקי שו"ע

בעריכת

דוד מצגר

חלק שני: שמט — תקיח

מכון אור המזרח
מכון ירושלים • תשנ"ג

דרכ אחא לא פליג לטעמא דאודוי אודי ליה, דהא בשניהם
 צמחנה לא שייך טעמא דמחילה. וע"כ אנטריינין לטעמא
 דאודוי אודי ליה. אלא דס"ל לרב אחא דכל היכא דאיכא
 למימר טעמא דאחולי אחליה לא אמרינן טעמא דאודוי אודי
 ליה דאורועי סהדי צכדי לא מורעינן.

ובגדון זה כיון דאיחיה לטעמא דאודוי אודי ליה, וגם ללא
 מורעי סהדי, אמרינן ודאי שהודה שלא נכלל החוב
 צמחילה. ובכגון זה אין מקום להזכיר אחס עדי להוציא
 מטענת משטה אני כן⁴¹ כיון ששטר החוב צד ראובן ואין
 שמעון מודה עתה לכחילה בהלואה על פה, אלא שמודה
 ומגלה דעמו ששטרו של ראובן אינו נמחל. וגם בהודאת
 הלוואה על פה כל שמודה בדרך הודאה גמורה ולא מתוך
 שיחה, כגון צדון זה שהיו פשרנים ציניהם, ודאי א"י לאחס
 עדי. וכן כתב הר"ם ז"ל פ"י מהלכות טוען ונטען⁴² וז"ל
 המודה בפני צ"י שיש לפלוני אלנו מנה וא"ל בדרך הודאה לא
 בדרך שיחה אע"פ שלא אמר להם אחס עדי ואע"פ שאין
 החובצ עמו הרי זו עדות עכ"ל. כ"ש צדון זה שגדר לפרוע
 ולהעלות לו פירות.

שאר הטענות שציניהם כגון מה שטוען שמעון איך שמתק
 ראובן מלתבעו כל הזמן הרב וכגון מה שטוען ראובן
 איך אומר שמעון שפרעו ציומו ואין דרכו לפרוע חובותיו כי
 איס אחר זמני זמנים, טענות של הצל המה, ואפס ותהו.
 ואינם כדאי להוסיף בקיום החוב ולא לגרוע ממנו. והו מה
 שנראה לי בזה וחחמתי שמי יצחק צ"ר ששט זלה"ה.

של ג'. וצפרק גט פשוט³⁷ מסיק דב' שהעידו צב"ד זה
 והעידו אח"כ צב"ד אחר, צאין אחד מצב"ד זה ואחד מצב"ד זה
 ומצטרפין. ואפילו לתנא קמא דרבי יהושע בן קרחה. ומכאן
 מצואר שהצב"ד יכולין להעיד פלוני נתחייב צבית דיננו. וזה
 מצואר אין צריך לפניס. ואין עד נעשה דיין אמרו³⁸, ולא אין
 דיין נעשה עד. וכן אחד. מן הדיינים ההם יכול להצטרף עם
 אחד מעדי הפסק דין, דאמאי דמסהיד סהדא מסהיד דיינא
 ואמאי דמסהיד דיינא מסהיד סהדא. ומרווייהו סהדי אגון
 שמעדין על הפסק דין.

וכן מה שטוען ראובן שיש עדים שהיו פשרנים ציניהם
 בשעת ההתפסה שעשה בחוב שמעון שיפרע לו שמעון
 כך וכן פירות צעד חוב האלף דינרין. גם זה אין לך הודאה
 גדולה מזה. שכיון שנתרצה לפרוע לו החוב ההוא הרי הודה
 שלא נכלל צמחילה, ולא גרע ממאי דאמרינן צפרק נערה
 שנתפתחה³⁹ בשני שטרות היוצאין בזה אחר זה דאס שניהם
 צמכר או שניהם צמחנה בטל שני את הראשון. ואמרינן התם
 צגמרא מאי טעמא רפרס אמר אימא אודוי אודי ליה. רונה
 לומר, שהלוקח הודה שהשטר הראשון מוזייף היה, או שעדין
 פסולין, ולזה נתרצה לקנות בשטר שני. וכ"ש צדון זה שהדבר
 ספק אם המחילה קדמה אם החוב קדם, דאיכא למימר
 כשנתרצה על הפשרה הודה שלא נכלל החוב צמחילה.

ראע"ג דההוא טעמא אחרינא דאחמור המס, רב אחא אמר
 אימא אחולי אחליה לשעבודיה לא שייך צדון זה,
 שאין שמעון מתחייב לראובן צמחילה. הרי כתב הרמב"ן ז"ל⁴⁰

סימן תה

מכאן ולחי או קורה מכאן וכדפסק רב³ הלכה כתנא קמא
 בההיא דכיבד מערבין רה"ר. וכל אחת מהכתות מתאמצת
 להביא ראיות לדבריה כמו שכתובות בשאלה.

תשובה יש לכם לדעת כי מה שמוזכר בשאלה צמחיות
 רשות הרבים ששים רבוא צוקעין צו אינו עיקר.
 ואע"פ שהזכירו רש"י ז"ל במקומות⁴, כבר דמו זה
 האחרונים ז"ל⁵, לפי שלא נזכר בתלמוד בשום מקום. שאם
 באת לומר כן אמור ששים⁶ רבוא מנן עשרים שנה
 ולמעלה הגברים לצד מטף, וגם ערב רב⁷. ואע"ג דכל
 מילי דשבת ממשכן גמרינן, אנו אין לנו אלא מה שהזכירו
 חכמים ז"ל שראוי להחשיבו מפני שהיה צמחיות. דהא הוצאה
 צמשכן הוה, ואע"כ הוצרך הכתוב לכתבה צפירוש, אי
 מויכלא⁸ העם מהביא כדאימא צריש הזורק⁹, אי מאל¹⁰
 ילא איש, קרי ציה אל יוציא כדאימא צקוף פרק קמא

אחרת לו

76 שאלת

על ענין עירכס שאינה מפולשת משער לשער ואין
 כתובה סרטיאות ופליטיאות רחבות שש עשרה אמה,
 ולא ששים רבוא בוקעין בה. וגם שהיא מוקפת חיל וחומה
 זולתי בקצתו מעט מזעיר. ואין בו שום פרצה מגעת לעשר
 אמות אם לא ע"י צרוף. ולאמה פרוץ יש עומד אלף אמה סביב
 סתימה יפה עם מזוזות פתחי הדרכים מאבני גזית וראויות
 להנעל בלילה זולתי לאחת שאין לה דלתות. ולפי זה הסכמתם
 לדרונו בכרמלית גמורה בלי ספק. אמנם נפל מחלוקת ביניכם,
 כת אחת אומרת כי די להכשירו בלחי או קורה, אחר שהוא
 כרמלית. ואף המבואות המפולשים, שהרי אינם רה"ר, ולא
 מפולשים לרה"ר, להצריכם צורת פתח משום צד. ולא דלתות
 למאן דאית ליה הכי במפולשין לרה"ר¹. וכת אחת אומרת
 דלא שנא מפולשין לרה"ר או לכרמלית הכל אחד, דאף
 הכרמלית נקראת רה"ר במקומות². ולזה צריך צורת פתח

4 שם ו, א ד"ה ר"ה, נט, א ד"ה עיר של יחיד. 5 הביאם להלן.
 6 שמות יב, לו-לח. 7 ע"י עירובין ו, א בתוס' ד"ה כיבד. 8 שמות
 לו, ו. 9 שבת צו, ב. 10 שמות טו, כט.

37 א ב"ב קסה, ב. 38 ר"ה כו, א. 39 כתובות מד, א. 40 כתובות
 שם ד"ה ורב אריא. 41 ע"י כתובות קג, א. 42 הל"א.
 תה 1 עירובין ו, א חנניה. 2 ראה להלן ד"ה ובמה. 3 שם ע"ב.

לחינה רה"ר אלא כרמלית, אף אם תהיה מפולשת לסרטיא שהיא המסלה, אינה צריכה לנתות נעלות, ודי לה לכל היומר גדלת מכאן ולחי או קורה מכאן, כחנניה אליבא דצ"ה, וכמו שפסק ר"ח ז"ל²⁵. ולזה הסכים הרשב"א ז"ל²⁶ לחומרא. והדלת די לה צראויה לנעול.

ולפי זה העיר הו' שמוקפת חומה סביב צלמות ראויות לנעול, ולחי צפתח אחד שאין לנתות, הנה כלה נחרת צמחיות אלו. שהרי זה הפתח שאין צו לנתות לא גרע מלחי או קורה שהיה די לו. כ"ש לפסק הרב אלפסי ז"ל שפסק כח"ק דמצואות המפולשין לרה"ר די להן צנורת דלת מכאן ולחי או קורה מכאן²⁶.

אמנם תקנת העיר היא קלקלתה. שכיון שכלה נחרת לערב את כלה, אין מערבין אותה לחלאין, אלא צריך לערב כלה כאחד. שהרי רגל האחרים שלא ערבו, אוסרין המצואות שערבו. ואף אם יניחו צמחיות שרונים לערב לחי או קורה, לא מהני למנוע רגל הרצים, אלא"כ עבוד דקה כדאיחא צפרק כי"ד מערבין²⁷. וכמו שכתבו כל המחזרים ז"ל²⁸. שהרי כל העיר כמצוי אחד שיש צו לחי צראשו, שאין מערבין אותו לחלאין. ואפי' הניחו לחי אחד צאמנעו. שכיון שכלן יכולין לערב כאחד ולא ערבו אוסרין אלו על אלו. אע"פ שאם לא נתנו הלחי כי אם צאמנע המצוי לא היו החיצונים אוסרין על הפנימיים, לפי שלא היו החיצונים יכולין לערב עם הפנימיים, כיון שלא הוכשר המצוי מנדס צמחיות, ואין רגל אוסרת אלא של רשות אחת שיכולה לערב עמו, וכדאיחא צהדיא בירושלמי²⁹ אמר רבי יוסי הדא אמרה בני מצוי שנחנו קורחן צאמנע המצוי אלו מותרין ואלו אסורין נתנו אלו ואלו, אלו ואלו אסורין, כי"ד הוא עושה נותן את הקורה על פתח המצוי ומחיר את המצוי. ונראה דה"ה לצורת פתח שאינו מונע רגל הרצים מלאקור, שהרי חצרות הפתוחות למצוי צפתח גמור אוסרות המצוי כשלא ערבו עמו. אלא דקה דוקא צעינן שהוא כעין אנטבא וכ"ש דלת³⁰*. וא"כ צעירכס זו אם היתה נחרת כלה צהקף חומתה הייתם צריכין לערב כלה יחד ולשכור רשות הכוחים כלם.

דערובין¹¹. והיינו משום דלא חשיבא¹². וכן נמי להצריך ששים רצוא צמחיות רה"ר לא נראה לחכמים אע"ג דהוא צמחין. ולזה הסכימו הרמב"ן¹³ והרשב"א ז"ל¹⁴. גם הרמב"ם ז"ל¹⁵ לא הזכיר זה כלל. אבל מה שמוזכר בגמרא הוא רחב שש עשרה אמה ושלא יהיה מקורה כדאיחא צפרק הורק¹⁶, וכן מפולש צצרייחא דד' רשויות לשבת צפ"ק לשבת¹⁷.

← וגם מה שמוזכר בשאלה מפולש משער לשער ואין צמחו סרטיאות ופלטיות רחצות וכו', אינו מדוקדק. כי פי' סרטיא היא המסילה שהולכין בה מעיר לעיר, וכמו שפרש"י ז"ל¹⁸. ואינה צמוך העיר. ואם היו ראשי מצואות העיר פתוחין למסילה משני ראשיהן, אף אם היו עקומין כמין דל"ת, דינם כמפולשין. דהא קיי"ל כרצ דאמר¹⁹ מצוי עקום תורתו כמפולש. וכן אם היו צעיר פלטיות שהם הרחצות שמתקצין שם לסחורה, והיו המצואות מפולשין להם אם ציושר אם צעקמימות, הרי הם נקראין מפולשין לרה"ר. ואף אם המצואות ההם אינן רחצים שש עשרה, כיון שמפולשין לרה"ר משני ראשיהן נקראין מפולשין לרה"ר. כי אם היו המצואות רחצים ט"ז אמה, אינן נקראין מפולשין לרה"ר, אבל הם עצמם רה"ר. וכ"כ הרשב"א ז"ל²⁰. וגם דעת החוס'²¹ שכשהן רחצין י"ז אמה והם מפולשין לרה"ר וארכן לאורך רשות הרצים, הרי הן עצמם רה"ר, לפי שא"א לרשות הרצים להחלקט צמלקט ורהיטני. וכשהעמידו בגמרא היא דכי"ד מערבין רה"ר צמפולשין לרה"ר, דלא הו' דינן כרשות הרצים, היינו צשאינן רחצים ט"ז אמה ומפולשין לרה"ר, ארכן לרוחצ רה"ר²².

ואחרי שאין צעירכס מצואות רחצים ט"ז אמה, ולא פלטיות שהיא רה"ר, ולא מצואות מפולשין לרה"ר, א"כ כל העיר דינה ככרמלית כמו שהסכמתם. וא"כ להתיר כל העיר א"ל לנתות נעלות צלילה, אפילו אם נאמר דקיי"ל כרצי יוחנן²³ דצעי לנתות נעלות צלילה לירושלם, דס"ל דאחו רצים ומצטלי מחיחא, וכמו שפסק הרב אלפסי ז"ל²⁴. משום דירושלם שאני, דהיא עצמה היתה רה"ר. אבל צו העיר

סרטיא. 19 עירובין ו, א. 20 עבודת הקודש שער ב' ס"א. 21 עירובין ו, ב ד"ה וכו'. 22 הרשב"א שם כתב על דברי החוס': ודברי טעם הם וראוי להושי להם. ועי' שו"ת הרשב"א ח"א ס"י תשכ"ב. 23 עירובין ו, ב. 24 עירובין פ"א ס"י תקפ"ג. (ב, א). 25 עירובין ו, ב. 26 שם ד"ה אלא. 26 א עי' נשמת אדם כלל ע"א ס"ו. 27 עירובין נט, ב. וברש"י שם: פתח נמוך בראש כל מצוי וכו'. 28 ר"ף ורשב"א שם, ועבודת הקודש שער ב' ס"ו ד', רמב"ם פ"ה מהל' עירובין הל' כ"ד. ומש"כ כל המחברים צ"ע, שמדברי הרא"ש עירובין שם (ס"ו ט') משמע שרק בעיר של יחיד והורגלו לערבם יחד, אינו מועיל לחי או קורה להפסיק. ועי' ריטב"א עירובין שם, שו"ת מהריב"ל ח"ג ס"י ע"ד ומג"א ס"י שצ"ב סק"ד. 29 עירובין פ"ה ה"ה (לה, ב). *30 עי' בעצי אלמוגים ס"י שצ"ב סק"ג. [נתמה על המחבר שם דמהני פס ד', מדברי הריב"ש. אבל בב"י סוסי' שסי"ג דחה דברי הריב"ש. וכדברי הריב"ש כ"כ הרשב"א בעבודת הקודש הארוך כפי שהעתיקו בשו"ת מהריב"ל שם. ועי' גאון יעקב ערובין נט, ב ודוק].

11 יז, ב. ולפינו שם נמצא להיפך מי כתיב אל יוציא אל יצא כתיב, דהיינו יציאה מחוץ לתחום, ולא הוצאת משאוי. ועי' חוס' שם בד"ה לאו. ובחוס' שבת ב, א ד"ה פשט, ופז, ב בד"ה אתחומין מובאת הגמי בעירובין שם כהריב"ש. אבל ברש"י עירובין שם ד"ה לאו שניתן וכו' דס"ד אל יוציא הוא. ובתרגום המיוחס ליונתן שמות שם מבוואר כתוס' שתרגם אל יוציא ולא תטלטלון מדעם מרשותא לרשותא. ועי' בחי' המיוחסים להר"ן עירובין שם. 12 כ"ה בחוס' שבת ב, א ד"ה פשט. 13 בחי' לשבת נו, א ועירובין נט, א. בחי' לשבת שם דוחה שיטה זו מכל וכל. אילו בחי' לעירובין כתב שהדבר תלוי באילנות גדולות. 14 בספר עבודת הקודש שער ב' ס"ו ד' ושער ג' ריש ס"ו א הזכיר רק ט"ז אמה, ועי' שו"ת הרשב"א ח"א ס"י חשכב. וכן הביא בשמו המ"מ הל' שבת פי"ד ה"א. והחשובה הנדפסת שם ס"י חת"ו שצריכים ס"י ריבוא אינה להרשב"א. ועי' ריטב"א עירובין שם ורא"ש פ"א ס"י יח. 15 הל' שבת ריש פי"ד. ועי' בטושו"ע אור"ח ס"י שמ"ה ס"ו ובמג"א וט"ז שם. 16 שבת צט, ב. 17 ו, א. 18 שם ד"ה

תיקון עירובין במנהטן

נוא יארק

בירור יסודי ההיתר של תיקון עירובין

השתלשלות הענינים במשך השנים, וחור"ד גדולי ישראל ורבנים שהשתתפו
ביסוד ההיתר, כמבואר בהקדמת הספר

בעוה ש"ת

מאת

מנחם מענדל בה"ר יצחק פריץ ז"ל כשר

שלמה דוד כהנא זצ"ל, בו מבואר יסוד החיתר של תיקון עירובין בעיר ווארשא ומסכים לתיקון עירובין בפריז על סמך צורות הפתח, מכתבו נוגע באופן ישר להיתר תיקון עירובין במנהטן.

משעב, ותמיד הי' זה אורחים גדולי החורה מכל המדינה ומשאר מדינות ואין פולה פה על היתר, וכמקפץ על היתר הוא בכלל מוזיא לנז על הראשונים.

ובתור ילד ווארשא זכרתי שהי' זמנים שכרזיו צנתי מדרשות שהעירוב נתקלקל, והיו יחידו סגולה שחמדי החמירו על עמנו לטעול, ככל זאת לא עלה על דעת מי שהוא לערער על היתר העירוב. ואחרי הדבר בירושלים חיקנו הבי"ד עירוב ולפעמים העירוב מתקלקל ומכרזים צנתי כנסיות שאין לטעול ויש כאלה המחמירים חמיד שלא לטעול.

ואין חשש במנהטן על קלקול לורה הפתח מפני שאין לורך צלורת הפתח רק בהגשרים ולורה הפתח שלהם קבועה.

ויש להגיש שהתיקון בוארשא צלד אחד הי' מיוסד על המחילה של נהר ווייסל והי' מערערין על זה מפני ששפת הנהר הי' מקומות שלא הי' מתלקט עשרה מחוק ארבע אלא שבט חידושי הרי"מ זצ"ל אמר שבשעת הדחק גדול כמו בק"ק ווארשא כדאי לסמוך על המהרי"ט שמקול צענן זה, כ"כ צש"ח בעל מאורות נתן סי' חי מובא בקונטרס שלישי שלי.

L

סימן ט

תשובתי להועד למען תיקון עירובין במנהטן, שגדפחה במילואים לתו"ש יתרו חט"ו שנת תשי"ג.

יסוד היקון עירובין במנהטן צנוי על זה שהי' מוקפת כולה מכל הלבדים בימים ונהרות, כן על גידודי מחילות שפת הימים העולים על גבי המים עשרה טפחים, ועוד מחילות שונות. ועיקר השאלה היא על השמונה עשר גשרים שיואלים ממנהטן שרובן רחבים עי"ז אמר שיש להם לורה הפתח. אמנם רבי"ר דאורייתא ח"א להתיר רק בדלתות והיות שיש צנזיארק סי' רצוא צוקעין צרחוב, לא נשאר רק החנאי שצריכין להיות מפולשין והיות שכל הגשרים הרחובות שלהם אינם מכוונים, ואפילו שני הגשרים הגדולים שיגשם ממזרח וממערב מנהטן אין הרחוב מכוון מפולש משער לשער, א"כ חסר תנאי חי' לענן רבי"ר דאורייתא ושוב יש לומר שמועיל לורה הפתח, מלצד זה יש עוד סניף להיתר שיעת החתים חי"ה סי' פ"ט שאמרינן גוד אכוס מהולתה ואין רבים העוברים בגשר מצילים המחילה, ועוד שהרבים העוברים הם רק צמחיות שהם רשיות סתומות וסגורות ואין דומות לדגלי מדבר, ואולי אפשר להשדל לעשות דלתות הראויות לנעול, אלה הם תוכן ההצעות הי"ל בקי"ור.

והנה דין זה של מצולות מפולשין משער לשער הוא יסוד חשוב צדיני רבי"ר שמשחמשים צו כדי לעשות תיקון

הועד למען העירוב במנהטן ג. י. שני קונטרסים מרבנים חשובים שבו מבררים הצדדים והאפשרות לתקן עירובין בשביל מנהטן. או צדדתי להתמיר בעצם התיקון ולא רציתי להשתתף בהחלטה, כעת חורגי ורואה אני שיש אפשרות לדון על תיקון עירובין כפי

הרב שלמה דוד כהנא

ווארשא גענשא 17, טעל. 81-81-11

בי"ה יום ג' ערב חנוכה תרצ"ד ווארשא. הוד כבוד הרב הג' מהור"ר שוחטמן הי"ו.

מכתביו מנ"י השני וע"ז כסלו קצלתו צמועדס, מחמת שהענינים שכתב צמכתבו הרששו לא נגמרו אז עדיין, לזה נתאחרת השוטה.

ע"ד שאלתו חס צעירות הגדולות צריכין לחוש לרי"ה דאורייתא, שלא יחי' היתר לתקן הטעול רק בדלתות, לדעתי צעירות קטנות שדרך המלך עוצרת זה ומפולש מעבר אל עבר יש יותר חשש מעירות גדולות, כי היתר של ששים רצוא אינו צרור, והמשכנות יעקב צהצובה ארוכה להגאון רא"מ קרא חגר על היתר הזה ומחמיר להצריך דלתות והיתר של אינו מפולש מוסכם ונתקבל, ולא ראינו מי שהולק ע"ז, ועי' צצ"י סי' שמי"ה ומי"א סי"ק הי' שפירשו דמפולשים היינו שהשערים מכוונים זה כנגד זה ובכסף משנה הי' שזה פי"ד הי"א. וצעירות גדולות לא ננאל מפולש כלל, וכן צעירנו נוהגין מן הדורות שלפנינו צחיקון עירובין וכל לחוש לרי"ה דאורייתא להצריך דלתות, וגם גוף הדין של הש"ע דרי"ה צעו דלתות אינו מוסכם מכל הפוסקים, כי דעת הח"י" דאפילו ר"ה גמור ניתרת צו"ה"פ דלא קיי"ל כרי"י, ועי' צספר מנחה פתים שהצריך צזה.

ובזה הנני ידירו המכבוד כערכו ומצפה לשמוע ממנו אך טוב סלה.

שלמה דוד כהנא

המכתב של הגרש"ד כהנא ז"ל חשוב מאד צנוגע לפתרון שאלת היקון עירובין צמנהטן שמתפלים צה זה הרצה שנים, והוא מכריע חס הכף צאופן צרור שאין שום פקפוק כלל שיש לתקן עירובין צמנהטן, מפני שכלל גדול הוא צהלכה "מעשה רב". ובמכתבו של הגרש"ד כהנא ז"ל מצואר שעיקר היתר היקון עירובין צעיר הצירה ווארשא שצמשך ארבעים שנה האחרונות היו צה יותר מששים רצוא והרחובות רחבים יותר מנ"י אמר ועיקר היתר שסמכו על לורה הפתח מפני שלא הי' דרך רבי"ר שלה שעריה מכוונים ולכן אין לה דין רבי"ר דאורייתא, אותו העעם שצירחתי צאריכות צקונטרס רציעו. ועל זה סמכו הלכה למעשה והעיר ווארשא כרי היתה מללה וגדושה רצנים גדולי החורה חסידים ואנשי

1 קונטרס זה הוא הראשון שכתבתי לברר שאלה זו, אחר התעוררות בענין בשנת תשי"י, ואחר שקיבלתי מכתבו של הג"ר יונתן שטייף וצ"ל הנ"ל במבוא. אמנם מפני אריכותו, לא נחתי אותו בראש הספר, ואני גותן אותו כאן, וז"ל שם : זה לפני שלש

סימן קמ
עוד בענין הנ"ל

ה' שלח תשי"ב.

מע"כ ידידי הרב הגאון המפורסם בתורה ובגדולה מהר"ר צבי הירש אייזנשטאט שליט"א.

הנהגה במה שהעיר כתר"ה ע"ז שלא דברתי כלום בדבר שאין השערים מכוונים אף שיעקר יסודו של כתר"ה להתיר היה בשביל זה. הנה לא נעלם ממני זה אבל למה שבארתי שצורך דלתות אינו דוקא כשהוא בדיני רה"ר אלא אף שלענין הדינים הוא כרמלית אם אך בקעי ביה רבים ככה"ר גמור והוא רחב ט"ז אמה צריך דלתות ויש גם להחמיר שיהיו ננעלות כדהוכחתי ובארתי באורך ולכן אף זה שאין השערים מכוונים אינו כלום שע"כ כרמלית ודאי הוי וכיון שבקעי רבים יש להצריך דלתות.

אבל מה שלא הזכרתי זה כלל אף לפלפולא ולברורא הוא מטעם שבענינותי אני נבון בעיקר דין זה שמגלן שצריך שיהיו השערים מכוונים זה כנגד זה דמש"כ הרא"ש שיהא פלושו דומה לדגלי מדבר. תמוה דמגלן שבדגלי מדבר היו מכוונים. ומלשון רש"י באמת אין ראייה שלא כתב שהשערים מכוונים אלא כתב רה"ר שלה מכוון משער לשער וא"כ אפשר שהולך אף באופן עקלתון ואין השערים מכוונים נמי הוא רה"ר ובא למעט אם מפסיק באמצע מבוואות שאין רחבים ט"ז אמה או שמפסיק מקום שאין בו דריסת ששים רבוא או שמפסיק מקום מקורה שזה יש למילף מדגלי מדבר שכל הרחובות היו רחבין בשוה ט"ז אמה ולא היו מקורות ודריסתן שוה. וכן יש לפרש בלשון הרא"ש שכתב רק שיהא רה"ר שלה מפולש משער לשער. היינו שמשער זה לשער זה היה רה"ר בלא הפסק דבר המבטל מדיני רה"ר. וכן יש לפרש לשון הגהות מרדכי שכתב רחובות שלה מפולשות משער לשער. שאין הכוונה על השערים שיהיו מכוונים. אך במג"א סי' שמ"ה סק"ח כתב על לשון הש"ע מפולשים משער לשער פי' שהשערים מכוונים זה כנגד זה ויש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דין רה"ר עיי"ש וזה תמוה מג"ל שיהיו השערים מכוונים. איברא דכן איתא ברמב"ן במלחמות דף כ"ב שכתב חייבין עליה משום רה"ר לפי ששעריה מכוונים זה כנגד זה אבל תמוה גם על הרמב"ן מנא ליה דבר חרוש כזה לומר בלא ראייה מגמ' והא אין ללמוד מדגלי מדבר שגם שם מנא ליה שהיו מכוונות.

שהם התולדות שחייבום עליהם כמו על האבות ולכן יש למילף שפיר שיהיה רה"ר גם מס' רבוא דנכרים ממה שהיה רה"ר מס' רבוא מישראל וכן יש למילף גם נשים ופחותים מבני עשרים דאין מקום לחלק ביניהם ורק סך פחות מס' רבוא אין למילף זודאי רשות הרבים דס' רבוא הוא רשות של רבים ביותר מרה"ר של פחות מס' רבוא ולכן הקשו התוספות שפיר שאף בס' רבוא לא היה לנו לחייב דבמדבר וזתה של הרבה יותר מס' רבוא לאין מספר והוצרכו לתרץ דלא גמרינן ממשכן אלא מלתא דכתיבא במספרם אבל סך הזה ודאי ילפינן גם אם הם מנכרים ונשים ופחותים מבני עשרים ואין להסתפק בזה כלל.

ומש"כ להקל מצד שנוסעים במאשינעס שהם רשות לעצמן לא מסתבר כלל.

היוצא מזה לדינא שיש שיטות גדולות שאף אם היו הדלתות ננעלות היו מאנהעטן וכן ברוקלין רה"ר. וכן יש הסוברין אף שלא היו רה"ר אסורין בדין כרמלית. ומנהג נגד שיטתם אין לנו וא"כ מהראוי להחמיר. ונוסף ע"ז שאף אם נחלוק ע"ז הא יש סברא להחשיב רה"ר מצד הגשרים אך מצד זה היה יותר נוטה להקל כדלעיל. אך מ"מ לצרף להחמיר ודאי היא ראויה. ונוסף לזה אף אם לא היה שום חששות בהתקונים לא היו צריכים לערב ולהחיר ל"מ אם לא יוכלו להתיר בתקונים בברוקלין הסמוך בתוך התחום אלא אף אם גם בברוקלין היו יכולים לתקן אבל הא יש מקומות שלא יוכלו לתקן או שלא יתקנו אף שיכולין ובשבילם נמי לא היו צריכים לערב ולהחיר במאנהעטן ואולי גם לא בברוקלין כדהוכחתי לשיטתם מהא דלא עירבו בירושלים.

עיינתי גם בקונטרס הגר"מ פאלאק שליט"א ויש בו דברים שכיווננו שנינו לדעה אחת אבל לדינא ולמעשה נלע"ד כדבארתי הנ"ל.

והגני ידידו מוקירו בלב ונפש ומברכו בחג שמח ובקבלת תורה בלב שלם ולזכות בחג הבע"ל לקיים מצות ראייה חגיגה ושמחה בבית הבחירה שיבנה במהרה ע"י הגי"צ.

משה פיינשטיין

ועיין בהגר"א ס"ק ט"ו שלא ציין לו אלא לרש"י דף ב"ט ד"ה ואין לה א אחד ולא מפולשת היא. אלמא שמפרש שא"צ שיהיו השערים מכוונים אלא שיש פתחים כדי שתהיה מפולשת אבל אף באינם הוא רה"ר.

ומש"כ התוס' דף כ"ב דירושלים היתה מד' צדדין וחייבין משום רה"ר לעומד הפלוש הוא רק לר' יהודה דב' מחיצות אבל לרבנן אף בלא מכוונים השערים אפשר ולכן צע"ג דבר זה ולא רציתי לכתוב בו לי ברור דברים.

ידידו.

משה פי

סימן קמא

בענין כלי שכוור אם נחשב תפי למשכיר לענין מלמול בשנו

י"ב טבת תש"ח.

מע"כ ידידי הר"ר חיים וועג שליט" וברכה. הנהגה מה שרוצה כתר"ה לומר שצריך ל רשות להניח בפנה מיוחדת איזה כי היום זו ומחר אחרת ולכן במקום תנור כי ביכלתו להניח במקומו כלי אחר לא נחש יד. הנה פשוט וברור שאף אם יש לו רש רק דבר אחד כגון יתד של מחרישה לבד תפיסת יד. דהא לרש"י לפשטות לשונו דף פ"ו שכתב בניטל בשבת אינו תפי שקיל ושדי ליה לבראי איירי שאין למשנ כלל להניח שם רק שהניח שם בעצמו ו לשוכר להשליכם לחוץ נמי מותר אם להשליכם מצד הכובד או מצד מוקצה כן הבי"ח והק"נ בכוונתו. ודאי הוא דכ שהניח. וא"כ אף להתולקים וסוברים דב לו רשות (וכדמשמע כן גם בלשון רש"י דף פ"ה שכתב שיש לבעה"ב מקום בו זה שנותן שם כליו להצניע עיי"ש שלשון שיש לו רשות וצ"ע סתירת דברי רש"י ועיין בתו"ט שמפרש דכוונתו דעתה יש

וא"מ אורח חלק א סי' קמ

ועיין בהגרא"א ס"ק ט"ו שלא ציין לרש"י דף ר' אלא לרש"י דף ג"ט ד"ה ואין לה אלא פתח אחד ולא מפולשת היא. אלמא שמפרש הגר"א שא"צ שיהיו השערים מכוונים אלא שיהיו שני פתחים כדי שתהיה מפולשת אבל אף באינם מכוונים הוא רה"ר.

ומש"כ התוס' דף כ"ב דירושלים היתה מפולשת מד' צדדין והייבין משום רה"ר לעומד באמצע הפילוש הוא רק לר' יהודה דב' מחיצות דאורייתא אבל לרבנן אף בלא מכוונים השערים אפשר מחייבי. ולכן צ"ע דבר זה ולא רצייתי לכתוב במה שאין לי ברור דברים.

ידידו,

משה פיינשטיין

סימן קמא

בענין כלי שכור אם נחשב תפיסת יד למשכיר לענין מלמול בשבת

י"ב" טבת תש"ח.

מע"כ ידידי הר"ר חיים וועג שליט"א שלום וברכה.

הנה מה שרוצה כתר"ה לומר שצריך שיהיה לו רשות להניח בפנה מיוחדת איזה כלי שירצה היום זו ומחר אחרת ולכן במקום תגור הגעז שאין ביכולתו להניח במקומו כלי אחר לא נחשב תפיסת יד. הנה פשוט וברור שאף אם יש לו רשות להניח רק דבר אחד כגון יתד של מחרישה לבד נמי הוא תפיסת יד. דהא לרש"י לפשטות לשונו בעירובין דף פ"ו שכתב בניטל בשבת אינו תפ"י דאי בעי שקיל ושדי ליה לבראי איירי שאין למשכיר רשות כלל להניח שם רק שהניח שם בעצמו ויש רשות לשוכר להשליכם לחוץ נמי מותר אם לא יוכל להשליכם מצד הכובד או מצד מוקצה וכדמפרשי כן הב"ח והק"ג בכונתו. ודאי הוא רק על מה שהניח. וא"כ אף להחולקים וסוברים דבעי שיהיה לו רשות (וכדמשמע כן גם בלשון רש"י במשנה דף פ"ה שכתב שיש לבעה"ב מקום בדירתו של זה שנותן שם כליו להצניע עיי"ש שלשון זה משמע שיש לו רשות וצ"ע סתירת דברי רש"י אהר"י. ועיין בתו"ט שמפרש דכוונתו דעתה יש לו מקום

שלא הקפיד והוא דוחק. ואולי סובר רש"י דתרוייהו לקולא שאם יש לו רשות להניח כליו לא איכפת לן אף אם יש שם כלים קלים ומותרין לטלטלם ואם יש שם כלי שהיא מוקצה או כלי כבד שקשה לטלטלו אף שהניח שלא ברשות נמי הוא תפ"י ודלא כהטור דאף ביש לו רשות מצריך שיהיה מוקצה או דבר כבד). לא נעשה פלוגתיהו רחוקה שיצריכו להניח שם כל מה שירצה. אלא ודאי שאף שאין לו רשות רק ליתד של מחרישה נמי הוא תפ"י לכו"ע אחרי שלא הוזכר שפליגי בזה. וגם בכלל איך נימא בלא ראייה שזה לא יחשב תפ"י.

ומש"כ כתר"ה שיש פוסקים שצריך שלא ישכיר פנה מיוחדת. הנה לא עיין בב"י דמפורש שם שפנה מיוחדת הוא חסרון דמקשה שם מעכו"ם שהשכיר לעכו"ם שרק ביש לו תפ"י בכל הבית יכולין לשכור מהמשכיר כמפורש בס"י שפ"ב סעי' י"ג ותירץ משום דהכא בעי שיהיה שם גם כלי שלו סגי גם בפנה אבל לא שיש מעלה בפנה מיוחדת דבכל הבית עדיף אם יש לו רשות להניח איזה חפץ בכל הבית בלא יהוד מקום אף שודאי השכיר להבית שהשוכר ישתמש בו דכיון שיש גם לו רשות לאיזה חפץ הוא תפ"י. וכ"כ הוא גם בפנה מיוחדת אף שהיא ג"כ שכורה לתשמישי השוכר אבל גם לו יש רשות שם להניח איזה חפץ סגי להחשיב תפ"י.

ובעצם דין דרש"י אף שמסיק החיי אדם כלל ע"ג סעי' ג' דבעי שיהיה לו רשות דלא כרש"י ורצה עוד לדחוק ברש"י היפוך כל המפרשים דאף התו"ט הא פי' ברש"י אשוכר אף לפי' הדוחק שלו שודאי דחוק טובא ומפני זה לא נראה זה להח"א אבל פי' הח"א ודאי נבטל נגד כל מפרשי שיטת רש"י. וגם הח"א בעצמו בנשמת אדם כתב שמרמב"ם וטור וש"ע משמע שלא בעי שיהיה לו רשות. אך שמסיק שכיון שאין לנו בהדיא מי שיחלוק על המרדכי ומהרי"ק ותו"ט צריך לדחוק שגם כוונתם הוא דיש לו רשות. אבל פשוט לע"ד שלא נכון כלל דהא הב"י כבר הביא לשון מהרי"ק ומ"מ סתם בש"ע ולא הזכיר ששייר לו רשות אלא ויש לו שהוא רק בדרך מקרה מחמת שלא נטלם עדיין וגם הרמ"א לא הזכיר א"כ הוא כמפורש שלא פסק בזה כמהרי"ק אלא כרמב"ם וטור ורא"ש שלא הזכירו. ופלא על הח"א שלא הרגיש זה ולכן ודאי יש לפסוק כרמב"ם וטור ורא"ש והש"ע נגד המרדכי ומהרי"ק דאף בהיו מועטים היה הלכה כדברי המיקל כ"ש שהם המרובים וגדולי הפוסקים. והמ"ב נמשך אחרי הח"א ואינו נכון כלל. (ובשער הציון

סם בחורה ובגדולה שליט"א.
שלא דברתי כלום
ם אף שעיקר יסודו זה. הנה לא נעלם צורך דלתות אינו אף שלענין הדינים בים כברה"ר גמור ויש גם להחמיר באורך ולכן אף גם שעכ"פ כרמלית להצריך דלתות.
כלל אף לפלפולא אני נבוך בעיקר וערים מכוונים זה ולושו דומה לדגלי יבר היו מכוונים. לא כתב שהשערים כוון משער לשער לתון ואין השערים אם מפסיק באמצע או שמפסיק מקום צו שמפסיק מקום יבר שכל הרחובות ו מקורות ודריסתן י שכתב רק שיהא ר' היינו משמער פסק דבר המבטל נהות מרדכי שכתב וער, שאין הכוונה במג"א סי' שמ"ה שים משער לשער ויש לאותו דרך ה"ר עיי"ש" וזה נ"ם. איברא דכן וכתב חייבין עליה ים זה כנגד זה ליה דבר חדוש אין ללמוד מדגלי אכוונות.

שמה) גרס כן בדברי רש"י. ועיין בספר יציאות השבת להרה"ג ר' משה יצחק ווייסמאן שליט"א (מהדורה שניה תשס"ג סימן א) שביאר דברי רש"י למי שגרס כן, שרה"ר הוא מקום שרחב ט"ז אמה בתוך עיר שנמצאין בה ששים רבוא ואין לה חומה, ואם יש לעיר חומה צריך שהמבוי שרחב ט"ז אמה יהיה ישר ומכוון משער לשער.

7 ונראה בביאור השיטות, דהנה כתבו הראשונים (הרשב"א בעבודת הקודש שער שני ס"ד. ובחדושיו כב. ד"ה הכא, והרא"ש פ"ק דעירובין סי' ח') שמה שצריך שיהא מפולש משער לשער הוא משום שצריך שיהא דומיא דדגלי מדבר. ונחלקו המאירי והריב"ש אם משום כן צריך ג"כ שיהא מכוון דומיא דדגלי מדבר, או דסגי במפולש. ובביאור שיטת רש"י הנ"ל שמחלק בין עיר המוקפת חומה לעיר שאינה מוקפת חומה, מצאתי בשלחן ערוך הרב (סי' שמה סע' יא) שכתב וז"ל 'ואפילו יש להם חומה אלא שהם מפולשים משער לשער דהיינו שהשערים מכוונים זה כנגד זה, הרי יש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דין רשות הרבים אם הוא רחב ט"ז אמה, שהרי אין לו אלא ב' מחיצות משני צדדיו בלבד' עכ"ל. וכלומר שאף כשהמבוי מפולש אם אינו מכוון נמצא שבעיר המוקפת חומה בכל מקום שעומד בתוך המבוי הרי הוא מוקף ע"י ג' מחיצות, ולכך רק אם המבוי מכוון בלא שום עיקום משער לשער, אז העומד בתוכו מוקף ע"י ב' מחיצות, והרי הוא בתוך רשות הרבים גמורה. וכן ביאר הגאון רבי אהרן קוטלר זצ"ל במשנת רבי אהרן (סי' ו אות יב).

ו. בדפי הרי"ף) שכתב וז"ל 'לפיכך ירושלים אלמלא דלתותיה נעולות בלילה חייבין עליה משום רשות הרבים, לפי ששעריה מכוונים זה כנגד זה, והווי להו בקיעה דרבים כפרוצין במילואן במקום פתחים ברחב שש עשרה, דאתו רבים ומבטלי למחיצות שעוברין בהן כרבי יהודה, ואשתיירו להו שתי מחיצות דאינון רשות הרבים כרכנן, ואלו היינו סבורין כדברי רבי יהודה בשתי מחיצות, היינו מערבין רשות הרבים וכו' עכ"ל. נמצא שהרמב"ן מבאר שענין של מכוונין הוא בעיר מוקפת חומה, שאז כשהם מכוונין יש למבוי רק ב' מחיצות כיון דנקטינן כרבי יהודה דאתו רבים ומבטלי מחיצתא ובטלו המחיצות שבצדי הפתחים, והוי רה"ר לרכנן דלא נקטינן כרבי יהודה כמה דאמר שב' מחיצות דאורייתא.

שאינו מוקף חומה כמו שפירש רש"י (עירובין נט. ד"ה לחי מכאן ולחי מכאן), וכמו שהביא התוס' רי"ד (נט. ד"ה עיר), א"כ הא דקאמר הגמ' ואין לה אלא פתח אחד, אינו כל דכל העיר סתום מג' רוחות ואינו פתוח אלא בצד רביעי, זה ודאי אינו, דהרי כל המבואות מפולשים לחוץ לעיר כיון שאינו מוקף חומה כמו שכתב רש"י להדיא, אלא כוונת הגמ' רק על הדרך האמצעי של העיר שהוא רשות הרבים, ושם סתום בצד הג' ואין שם פתח, וממילא אינו מפולש, אבל ודאי יכולים לצאת דרך כל המבואות ואפ"ה לא הוי רשות הרבים, דדרך הנה מתעקם ולא חשוב מפולש. נמצא דאדרבה מבואר להדיא מדברי הגמ' זו ומדברי רש"י דלא חשוב רה"ר אלא כשהדרך ישר ומכוון. וגם הגר"א מציין על מש"כ השו"ע אם הם מפולשים משער לשער לדברי הגמ' ורש"י אלו (בדף נט:) וכו'. והא דלא הביא דברי רש"י מדף ו. פשוט הוא, דדרך הגר"א להביא בכ"מ גמ' מפורשת כשאפשר, ולא מדברי הראשונים. ואדרבה, מדלא הביא הגר"א הברייתא (דפ"ק דשבת) דמבואר להדיא שם דבעי מפולש על כרחך, משום דמשם לא שמעינן מה נקרא מפולש, אבל מדברי הגמ' (דף נט:) מוכרח דלא נקרא מפולש אלא כשהן מכוונים וכמ"ש. עכ"ל. וכלומר שלדבריו הרי לא דיבר רש"י בעיר מוקפת חומה ויש לה פתח אחד, אלא כוונתו לעיר שאינה מוקפת חומה, ובדרך אחד יש רק פתח אחד ולכן אינו מפולש, ואע"פ שיכול לעקם הדרך וללכת דרך מבוי אחר לא חשיב רה"ר כיון שאינו מכוון".

ז. דעות הפוסקים בענין מפולש משער לשער

7 ← כתב המג"א (סי' שמה סק"ו) וז"ל 'מפולשים משער פי' שהשערים מכוונים זה כנגד זה, ויש לאותו דרך המכוון משער לשער כל דין רשות הרבים וכו'. עכ"ל. וכוונתו שצריך שהמבואות יהיו מפולשין בלי עיקום, ודברי המג"א נסובים על לשון השו"ע שהביא דין זה בעיר שיש לה חומה, ובפשוטו רק בעיר המוקפת חומה צריך שיהיו הפתחים מכוונים, או משום

יד. אמנם לשון הגמ' ואין לה אלא פתח אחד דקאי על העיר משמע להדיא דלא כדבריו. וגם ברש"י הנ"ל שהביא משמע שהיו הרחובות מפולשים, ותמוה לומר שכל הרחובות מפולשים ורק פתח הכניסה הראשי לעיר אינו מפולש, וצ"ע.

שאם אינם מכוונים יש למבוי ג' מחיצות כדברי השו"ע הרב, או משום דבעינן דומיא דדגלי מדבר שהיה מוקף תומה כדברי האג"מ הנ"ל. ואם ננקוט כמו שכתב בספר מנחה עריבה דבעינן מכוונים אפילו בעיר שאינה מוקפת חומה, צ"ל דהא דנקט מוקפת חומה הוא משום דכי האי גוונא רק המבוי האמצעי יכול להיות רשות הרבים אם הוא מכוון, אולם אם העיר אינה מוקפת חומה פשיטא שכל מבוי ומבוי שהוא מפולש משער לשער הוי רה"ר, והחידוש הוא דבעיר מוקפת חומה רק רחוב האמצעי שמכוון כנגד שערי העיר הוא מפולש משער לשער הוי רה"ר.

ועיין בספר דברי מנחם (עמ' מב-מג) במכתבו של הרה"ג ר' שלמה דוד כהנא זצ"ל שכתב אודות תיקון עירובין בעיר ווארשא וז"ל ע"ד שאלתו אם בעיירות הגדולות צריכין לחוש לרשות הרבים דאורייתא, שלא יהיה היתר לתקן הטלטול רק בדלתות, לדעתי בעיירות קטנות שדרך המלך עוברת בה ומפולש מעבר אל עבר יש יותר חשש מעיירות גדולות, כי ההיתר של ששים רבוא אינו ברור, והמשכנות יעקב בתשובה ארוכה להגאון ראז"מ קרא תגר על ההיתר הזה ומחמיר להצריך דלתות, וההיתר של אינו מפולש מוסכם ונתקבל ולא ראינו מי שחולק ע"ז, ועיין בב"י (סי' שמה) ומג"א (סק"ה) שפירשו דמפולשים היינו שהשערים מכוונים זה כנגד זה, ובכסף משנה (שבת פ"ד ה"א). ובעיירות גדולות לא נמצא מפולש כלל, וכן בעירנו נוהגין מן הדורות שלפנינו בתיקון עירובין ובל לחוש לר"ה דאורייתא להצריך דלתות וכו' עכ"ל.

אמנם יש מקום לבעל דין לחלוק שכל כוונת הגמ' שצריך שהיא מפולש הוא שאין מניעה במשך הדרך ללכת מקצה האחד לקצה השני, וכן כתב הגאון ר' משה ביק זצ"ל (בקובץ כרם ביבנה חוברת ג סי' כה) באגרת להרה"ג ר' יוסף דוד מאסקאוויץ זצ"ל (מחבר ספר תיקון עירובין) אבל בעיר ובמדינה שיש בה כמה מבואות המפולשים [ובין הכל הולכין עד חוץ למדינה], כל מבוי הרחב ט"ז אמה ובוקעים בו ס' רבוא ומפולש כל א' מהן משער לשער יש לדונן כרה"ר דאורייתא וכו' וכלומר שאם יש בעיר רק רחוב אחד, ודאי צריך שהרחוב הזה יעבור מקצה אחד של העיר לקצה השני, אמנם בעיירות שלנו שכל מבוי [רחוב] קשור למבוי השני ויכולים להגיע לקצה אחר של עיר ע"י שהולך במבוי אחד ושום פונה למבוי אחרת עד שמגיע עד הקצה, שפיר נקראים הרחובות מפולשים משער לשער. וכן

שמעתי ע
עד קאלי

ועוד

הוא רק ו

מ"מ לדע

מכוון מן

השוקים

התורה, ז

הרחובות

וכיון שכ

מחמת ע

ולהאמור

העיירות

כיון שאי

לבנין והו

וכן נקט

וכ"ש כע

נחלי

הרבים. ו

ובביאור

בענין זד

שהיא רז

טו. כן ה'

אלחנן ני

בקונטרס

בית שלכ

רה"י (או

שמעתי שאמר הרה"ג הנ"ל אודות הרחובות בעיר נוא יארק שהם מפולשים עד קאליפורניא [מפולש ביו קאליפורניא].

ועוד יש להוסיף, שאף אם ננקוט שדין מפולש ומכוון משער לשער הוא רק בעיר שמוקפת חומה ורוב העיירות בזמן הזה אינן מוקפות חומה, מ"מ לדעת החזו"א מועיל צורת הפתח בכל מקום אפילו בלי ההיתר של מכוון משער לשער, שכתב (סי' קז אות ז) 'ויצא לנו מזה דבזמן הזה כל השוקים והרחובות שבכרכים היותר גדולים הן רשות היחיד גמורה מן התורה, דכלן תמצא בהן אחת מוקפת ג' מחיצות והיא רשות היחיד, וכל הרחובות הפתוחות לה רשות היחיד, והפתוחות לתוכן נעשין רשות היחיד, וכיון שכן הן ניתרות בצורת הפתח. ובמ"ב (סי' שמה) האריך שקשה להקל מחמת שאין ס' רבוא בוקעין כל שהיא דרך לרבים לעוברים ולסוחרים, ולהאמור ההיתר מחוור ומרווח לכרכים שלנו'. וכונת דבריו היא שברוב העיירות הבתים הם מחיצות מב' צדדים, ובדרך כלל יש מחיצה מצד שלישי כיון שאין הרחובות מפולשים מקצה לקצה, ואע"פ שיש פירצות בין בנין לבנין והם יותר מעשר, סובר החזו"א שפירצה יותר מעשר הוא רק מדרבנן, וכן נקט דלא אמרינן אתו רבים ומבטלי מחיצתא כשיש שם ד' מחיצות וכ"ש כשיש ג' מחיצות¹⁰.

ה. בענין ששים רבוא - אם הוא תנאי לרה"ר או לא

נחלקו הראשונים אם בעינן ששים רבוא כדי שיחשב המקום רשות הרבים. ועיין רש"י (עירובין ו. ד"ה רשות הרבים), ותוס' (שם ד"ה כיצד). ובביאור הלכה (סי' שמה ד"ה שאין ששים) האריך בשיטות הראשונים בענין זה. ובשו"ע (סי' שמה סע' ז) הובאה דעה ראשונה בסתם שדרך שהיא רחבה ט"ז אמה היא רה"ר. והביא עוד בשם י"א שכל שאין ששים

טו. כן העיר מו"ר הגר"מ וויליג שליט"א (בחוברת חבורתא לשיבת רבינו יצחק אלהן ניסן תשמ"ג, וכן בית יצחק תשנ"ג עמ' 64 וכן בספר עם מרדכי שבת בקונטרס נחלת יעקב אביו סי' ב' עמ' רמב). ועיין בשו"ת נפש חיה וכן בשו"ת בית שלמה תשובה אודות מחיצת הבתים דהוי מחיצה. ובפרק העוסק בגדרי דה"י (אות יא) הארכנו בזה עיי"ש.

נו משום
ל. ואם
ר שאינה
גוונא רק
אם העיר
ר לשער
שמכוון

י שלמה
ל ע"ד
זא, שלא
ך המלך
ולות, כי
ז להגאון
של אינו
י שמה)
כנגד זה,
לש כלל,
ש לר"ה

ך שהיא
ושני, וכן
(באגרת
י) 'אבל
עד חוץ
ש כל א'
יש בעיר
יד לקצה
ויכולים
וי אחרת
שער. וכן